

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Sociální a ekonomické aspekty inkluze ve vzdělávacím procesu

Veronika Mršíková

Bakalářská práce
2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika Mrštíková
Osobní číslo: E14102
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Veřejná ekonomika a správa: Veřejná ekonomika
Název tématu: Sociální a ekonomické aspekty inkluze ve vzdělávacím procesu
Zadávací katedra: Ústav správních a sociálních věd

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je analýza a hodnocení sociálních a ekonomických aspektů inkluze a integrace v podmínkách českého školství; jejich výhod a nevýhod a možných dopadů na jednotlivce i společnost. Součástí práce bude vlastní šetření v konkrétních příkladech.

Osnova:

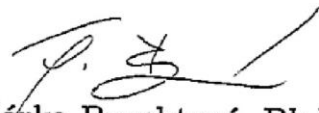
- Charakteristika základních teoretických pojmů.
- Funkce školské problematiky ve veřejném sektoru.
- Strategie inkluze českého školství.
- Vlastní šetření na konkrétním případě.

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- BROŽOVÁ, S. The education system of the Czech Republic. 1. vyd. Praha: Institute for Information on Education, 2006. 64 s. ISBN 80-211-0505-4.
HÁJKOVÁ, V. Inkluzivní vzdělávání. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 217 s. ISBN 978-80-247-3070-7.
JEŽKOVÁ, V. Vzdělávání v zemích Evropské unie. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1997. 194 s. ISBN 80-86039-19-6.
KALOUS, J., VESELY, A. (eds.). Teorie a nástroje vzdělávací politiky. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. 172 s. ISBN 80-246-1260-7.
LORE, A. Cesta k inkluzi: úvahy z praxe a pro praxi. 1. vyd. Praha: Triton, 2014. 210 s. ISBN 978-80-7387-765-1.
PRŮCHA, J. Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-7178-290-4.

Vedoucí bakalářské práce:

RNDr. Šárka Brychtová, Ph.D.

Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: 4. září 2016

Termín odevzdání bakalářské práce: 28. dubna 2017

doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 4. září 2016

PROHLÁŠENÍ

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 4. 2017

Veronika Mrščíková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat především své rodině při studiu a při tvorbě této práce. Zvláštní poděkování patří mé vedoucí bakalářské práce RNDr. Šárce Brychtové Ph.D. za pomoc a připomínky při psaní této práce, a dále pak paní ředitelce Mgr. Iloně Skořepové ze ZŠ a MŠ Pilníkov a pedagogům ZŠ Chotěvice a ZŠ Komenského za poskytnuté informace a konzultace.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá analýzou a hodnocením sociálních a ekonomických aspektů inkluzivního vzdělávání v podmínkách českého školství a hodnocením jeho výhod a nevýhod s možnými dopady na jednotlivce i společnost. Toto hodnocení je provedeno na základě vymezení pojmů speciální pedagogiky, znevýhodnění a možností integrace. Hodnocení analýzy vychází z vlastního šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

speciální pedagogika, znevýhodnění, integrace, inkluzivní edukace, management školy

TITLE

Social and economic aspects of inclusion in the educational proces

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with analysis and evaluation of social and economic aspects of inclusive education in conditions of Czech education and evaluation of its advantages and disadvantages with possible impacts on individuals and society. This evaluation is based on the definition of the terms of special pedagogy, disadvantages and possibilities of integration. The assessment of the analysis is based on own investigation.

KEYWORDS

special education, disadvantaged, integration, inclusive education, school management

OBSAH

ÚVOD.....	14
1 ZÁSADY A CÍLE SYSTÉMU VZDĚLÁVÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY	16
1.1 Zásady.....	16
1.2 Cíle	17
2 ŠKOLY, ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ A JEJICH PRÁVNÍ POSTAVENÍ V PROSTŘEDÍ ČESKÉ VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY.....	18
2.1 Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení	18
2.2 Zřizovatelé škol a školských zařízení a jejich právní postavení.....	19
2.3 Organizace škol.....	19
2.4 Formy vzdělávání.....	19
2.5 Vzdělávací programy.....	20
2.6 Rámcový vzdělávací program	20
2.7 Školní vzdělávací programy	20
2.8 Dlouhodobé záměry.....	21
2.9 Povinná školní docházka	22
2.9.1 Počet žáků na učitele jako ukazatel kvality	23
3 SVĚTOVÉ REFORMNĚ PEDAGOGICKÉ Hnutí.....	24
3.1 Reformní pedagogika	24
3.2 Charakteristické znaky reformní pedagogiky.....	24
4 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA	26
4.1 Charakteristika speciální pedagogiky.....	26
4.2 Pojetí speciální pedagogiky	26
4.3 Členění speciální pedagogiky.....	27
4.4 Disciplíny speciální pedagogiky.....	27
4.5 Znevýhodnění a jejich klasifikace	28
4.5.1 Porucha	28
4.5.2 Handicap.....	28
4.5.3 Znevýhodnění	28
4.6 Znevýhodnění, inkluze a integrace.....	29
4.6.1 Inkluze	29
4.6.2 Integrace	29
4.6.3 Segregace.....	30

5	INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	31
5.1	Proces inkluzivního vzdělávání	31
5.2	Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020.....	32
5.3	Podpůrná opatření.....	33
5.4	Zachování speciálního školství.....	35
5.5	Individuální vzdělávací plán České republiky	36
6	FINANCOVÁNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	37
6.1	Příjmy školské právnické osoby	37
6.2	Základní pravidla hospodaření školské právnické osoby	37
6.3	Hlavní činnost.....	38
6.4	Vedlejší činnost	38
6.5	Výsledek hospodaření	38
7	FINANCOVÁNÍ INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	39
7.1	Systém financování podpůrných opatření	39
7.2	Financování společného vzdělávání	39
7.3	Financování školských poradenských zařízení	40
7.4	Shrnutí financování speciálního vzdělávání.....	40
7.5	Finanční zátěž konkrétní školy	41
8	VLASTNÍ ŠETŘENÍ	42
8.1	Výzkumné otázky	42
8.2	Vlastní šetření na příkladech konkrétních škol	43
8.3	Výsledky vlastního výzkumu	44
8.3.1	Současná strategie inkluzivního vzdělávání dle MŠMT	44
8.3.2	Dostupnost informací o inkluzi vzdělávání	45
8.3.3	Zkušenosti s inkluzivním vzdělávání	46
8.3.4	Druhy zkušeností v oblasti inkluzivního vzdělávání.....	47
8.3.5	Jedinec se symptomy ADHD	47
8.3.6	Jedinec se symptomy LMP	47
8.3.7	Intelligenční koeficient	48
8.3.8	Rozdíl mezi integrací a inkluzí.....	48
8.3.9	Inkluzivní vzdělávání vedoucí k sociální rovnosti a sociálnímu citění.....	49
8.3.10	Zařízení pro výkon ústavní či jiné ochranné výchovy.....	50
8.3.11	Negativa související se sociálním a sociokulturním znevýhodněním v oblasti školství.....	51

8.3.12 Školy a školská zařízení splňující aktuální požadavky inkluzivního vzdělávání.....	51
8.3.13 Riziko sociální izolace jedinců s handicapem	52
8.3.14 Postoj a projev vlastního názoru k inkluzivnímu vzdělávání.....	53
8.3.15 Negativní ohlasy inkluzivního vzdělávání	54
8.3.16 Pozitivní ohlasy inkluzivního vzdělávání.....	55
8.3.17 Nedostatky platného vzdělávacího systému	56
8.3.18 Náprava nedostatků současného systému vzdělávání	57
8.3.19 Názor pedagogů na začleňování žáků s tělesným handicapem do běžných tříd.....	57
8.3.20 Postoj vedení školy (školského zařízení) k součas. né strategii inkluzivního vzdělávání.....	58
8.3.21 Plán postupu inkluzivního vzdělávání.....	59
8.3.22 Odhad finančních prostředků nezbytných pro splnění požadavků strategie inkluzivního vzdělávání.....	60
8.3.23 Finanční situace školy (školského zařízení).....	61
8.3.24 Dlouhodobý vývoj sociální nerovnosti mezi žáky	63
8.3.25 Poskytování poradenských služeb	64
8.3.26 Poskytování služeb psychologa.....	65
8.3.27 Pohlaví respondentů	66
8.3.28 Věkové zastoupení respondentů	66
8.4 Závěrečné zhodnocení výsledků dotazníkového šetření	67
8.5 SWOT analýza vlastního šetření	68
ZÁVĚR.....	70
ZDROJE	72
SEZNAM PŘÍLOH	74

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Znáte současnou strategii inkluzivního vzdělávání podle MŠMT?

Tabulka 2 - Víte, kde lze získat potřebné informace o inkluzi vzdělávání MŠMT?

Tabulka 3 - Máte zkušenosti s inkluzivním vzděláváním v jakékoliv podobě?

Tabulka 4 - Do jaké míry vnímáte rozdíly mezi integrací a inkluzí?

Tabulka 5 - Vnímáte inkluzivní vzdělávání jako prostředek k odstranění sociálních nerovností mezi žáky (jednotlivci), které ve finální podobě mohou vést ke zvýšení sociálního citění?

Tabulka 6 - Obáváte se rizika vzniku sociální izolace jedinců s handicapem v rámci současného systému školství?

Tabulka 7 - Považujete se za zastánce/zastánkyni inkluzivního vzdělávání?

Tabulka 8 - Spatřujete v inkluzivním vzdělávání nějaká negativa? Svou volbu krátce odůvodněte.

Tabulka 9 - Spatřujete v inkluzivním vzdělávání nějaká pozitiva? Svou volbu krátce odůvodněte.

Tabulka 10 - Jaké nedostatky shledáváte v platném systému vzdělávání?

Tabulka 11 - Shledáváte jako pozitivum začleňování žáků s tělesným handicapem do běžných tříd?

Tabulka 12 - Pociťujete kroky ze strany vedení školy (školského zařízení) vedoucí k současné strategii inkluzivního vzdělávání?

Tabulka 13 - Má Vaše škola (školské zařízení) vypracován plán postupu inkluze vzdělávání?

Tabulka 14 - Má Vaše škola (školské zařízení) vypracován odhad finančních prostředků, které jsou potřebné ke splnění požadavků strategie inkluze vzdělávání?

Tabulka 15 - Dostává se Vaše škola (školské zařízení) do finančních problémů?

Tabulka 16 - Spatřujete ve Vaší škole (školském zařízení) zvýšení sociálních nerovností mezi žáky v rámci dlouhodobého časového horizontu?

Tabulka 17 - Zprostředkovává Vaše škola (školské zařízení) poradenství pro žáky (jedince) s handicapem a jejich rodiče?

Tabulka 18 - Poskytuje Vaše škola (školské zařízení) služby psychologa?

Tabulka 19 - Jaké je Vaše pohlaví?

Tabulka 20 - Kolik je Vám let?

Tabulka 21 – SWOT analýza

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1 - Grafické zpracování otázky 1

Obrázek 2 - Grafické zpracování otázky 2

Obrázek 3 - Grafické zpracování otázky 3

Obrázek 4 - Grafické zpracování otázky 8

Obrázek 5 - Grafické zpracování otázky 9

Obrázek 6 - Grafické zpracování otázky 13

Obrázek 7 - Grafické zpracování otázky 14

Obrázek 8 - Grafické zpracování otázky 15

Obrázek 9 - Grafické zpracování otázky 16

Obrázek 10 - Grafické zpracování otázky 17

Obrázek 11 - Grafické zpracování otázky 19

Obrázek 12 - Grafické zpracování otázky 20

Obrázek 13 - Grafické zpracování otázky 21

Obrázek 14 - Grafické zpracování otázky 22

Obrázek 15 - Grafické zpracování otázky 23

Obrázek 16 - Grafické zpracování otázky 24

Obrázek 17 - Grafické zpracování otázky 25

Obrázek 18 - Grafické zpracování otázky 26

Obrázek 19 - Grafické zpracování otázky 27

Obrázek 20 - Grafické zpracování otázky 28

SEZNAM ZKRATEK

ADHD	Porucha chování s hyperaktivitou
ČR	Česká republika
IQ	Intelligenční koeficient
IVP	Individuální vzdělávací plán
LMP	Lehké mozkové postižení
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SŠ	Střední škola
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ZŠ	Základní škola

ÚVOD

Vzdělávání a celkový jeho systém vzdělávání České republiky je neodmyslitelnou součástí veřejného sektoru. Jedná se o nezbytnou a neodmyslitelnou součást moderního stylu života. Vzdělání je oblast, která jistou měrou zasahuje do života jednotlivce, a proto je jeho kvalita a celkový průběh velmi důležitý. Jeho cílem je zvyšování a zkvalitnění lidského potenciálu pro využití a uplatnění v dalších etapách života jedince. Zejména pak v uplatnění v zaměstnání.

Z důvodů moderního stylu života a přizpůsobení se současným změnám, ke kterým dochází především v oblastech vědy, výzkumu a inovací, musí i vzdělávací proces projít určitými změnami a modernizací. Česká republika v současné době podstupuje řadu změn v této problematice. Jedná se především o zavádění inkluzivního systému vzdělávání. Tento systém vzdělávání představuje velké zásahy i úpravu, a potažmo adaptaci k těmto změnám. Inkluzivní vzdělávání je současným trendem vzdělávání, a to nejen České republiky. Zaváděný systém inkluzivního vzdělávání má jisté dopady na vzdělávání v zemích Evropy, především pak členských zemí Evropské unie. Tento trend vzdělávání je zacílen na děti, žáky a studenty, kteří jsou určitou mírou postihnuti konkrétním druhem znevýhodněním, ať už se jedná o určitý druh tělesného či mentálního handicapu. Inkluzivní systém vzdělávání spočívá v zavádění podpůrných opatření, které jsou jakými si prostředky sloužícími pro přizpůsobení celkového prostředí těmto jedincům, a to jako prostředku, který umožní dětem, žákům a studentům postihnutých daným znevýhodněním vzdělání v běžných školách.

Hlavním cílem mojí bakalářské práce je analýza a hodnocení sociálních a ekonomických aspektů inkluzivního vzdělávání v podmínkách českého školství, jejich výhod a nevýhod a možných dopadů na jednotlivce i společnost. Dále pak hodnocení silných a slabých stránek, hrozeb a možných přínosů této strategie. Analýza vychází z teoretických vstupů a vlastního šetření.

Tato bakalářská práce je rozčleněna do osmi kapitol a zprvu se bude zabývat obecně problematikou vzdělávání v prostředí České republiky, jako je jeho celkový systém, funkce a právní zakotvení. Další oblast je tvořena reformní pedagogikou, na kterou navazuje speciální pedagogika, kde se již odráží tematika inkluzivního vzdělávání. Strategie inkluzivního vzdělávání, pak spadá do páté kapitoly, na kterou navazuje oblast financování školství, a tedy i financování procesu inkluzivního vzdělávání. Poslední část bakalářské práce obsahuje

dotazníkové šetření, které bylo zacíleno na pedagogy základních škol v Královehradeckém kraji.

1 ZÁSADY A CÍLE SYSTÉMU VZDĚLÁVÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Tato kapitola popisuje zásady a cíle, na kterých je založen systém českého vzdělávání pro rozšíření a plné využití lidského potenciálu. Dále pak hodnoty, které Česká republika (dále jen ČR) uznává, jako je zejména rovný přístup ke vzdělání všem občanům České republiky a zároveň občanů členských států Evropské unie.

Zásady a cíle systému vzdělávání České republiky mají právní základ v zákoně č. 561/2004 Sb., školského zákona ve znění účinném od 1. 1. 2017 do 31. 8. 2017.

1.1 Zásady

Zásady systému vzdělávání jsou jakési body, které Česká republika v oblasti vzdělávání bere jako základ pro zvyšování lidského potenciálu, za podmínky jejich dodržování.

Zásada

- ✓ rovného přístupu každého státního občana České republiky či jiného občana členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakéhokoliv důvodu rasové diskriminace, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu a jiného postavení občana,
- ✓ zohlednění vzdělávacích potřeb jednotlivců,
- ✓ vytvářet klima vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání,
- ✓ bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, kde zřizovatelem je stát, kraj, obec nebo svazek obcí,
- ✓ svobodného šíření poznatků vyplývajících z výsledků soudobého stavu poznání světa a jsou v souladu s obecnými cíli vzdělávání,
- ✓ kontinuitě zdokonalování procesu vzdělávání na základě výsledků dosažených ve vědě, výzkumu a vývoji a co nejširšího uplatňování účinných moderních pedagogických přístupů a metod,
- ✓ hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahování cílů vzdělávání stanovených Školským zákonem a vzdělávacími programy,

- ✓ možnost každého jednotlivce podílet se na celoživotním vzdělávání při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání [13].

1.2 Cíle

Cíle v oblasti systému vzdělávání České republiky jsou vizí, čeho chce společnost v oblasti vzdělávání dosáhnout.

Cíl

- ✓ rozvoje osobnosti člověka, který bude disponovat poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení během celého života,
- ✓ získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,
- ✓ pochopení a uplatňování zásad demokratického a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,
- ✓ pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,
- ✓ utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,
- ✓ poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a zároveň osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a zároveň v mezinárodním měřítku,
- ✓ získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti prostředí a ochraně zdraví.

Vzdělávání poskytované podle Školského zákona je bráno jako veřejná služba [13].

2 ŠKOLY, ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ A JEJICH PRÁVNÍ POSTAVENÍ V PROSTŘEDÍ ČESKÉ VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY

Tato kapitola obsahuje popis škol a školských zařízení v rámci odborného působení a právního zakotvení ve vzdělávací soustavě. Další část této kapitoly je věnována organizacím škol a školských zařízení, formám vzdělávání a vzdělávacím programům, které slouží pro podrobný popis obsahu vzdělávání na všeobecné a odborné úrovni podle zaměření daného oboru vzdělání, dále pak dlouhodobý záměr, který je analýzou vzdělávací soustavy v kraji opírající se o demografický vývoj. Poslední část kapitoly popisuje povinnou školní docházku, její průběh a také návaznost na vzdělávání dětí, žáků a studentů vyžadující speciální vzdělávací potřeby.

2.1 Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení

Vzdělávací soustavu České republiky tvoří školy a školská zařízení, mezi kterými rozlišujeme určité druhy. Jedná se o mateřské školy, základní školy, střední školy (gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště), vyšší odborné školy, základní umělecké školy, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky [13] a konzervatoře, které jsou speciálním typem škol poskytující všeobecné vzdělání a přípravu na výkon v náročných uměleckých oborech jako je hudba, tanec či zpěv [2]. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem typy škol podle jejich zaměření pro účely označování. Školské zařízení poskytuje služby a vzdělávání, které doplňují nebo podporují vzdělávání ve školách nebo s ním přímo souvisejí, zajišťuje ústavní a ochrannou výchovu či preventivně výchovnou péči.

Druhy školských zařízení jsou zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, školská účelová zařízení, školská výchovná a ubytovací zařízení, zařízení školního stravování, školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školská zařízení s preventivně výchovnou péčí. Školy a školská zařízení uskutečňují vzdělávání podle školního vzdělávacího programu. Základem výkonu činnosti školy či školského zařízení je potom zápis do školského rejstříku [13].

2.2 Zřizovatelé škol a školských zařízení a jejich právní postavení

Zřizovatelem mohou být kraje, obce případně dobrovolné svazky obcí, jejichž předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství. Školy a školská zařízení jsou zřizovány jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace.

Ministerstvo zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo státní příspěvkové organizace. Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo práce a sociálních věcí zřizuje školy a školská zařízení jako organizační složky státu či jako jejich součást. Ministerstva a ostatní organizační složky státu mají pravomoc zřizovat mateřské školy a zařízení školního stravování jim sloužící, a to jako státní příspěvkové organizace. Ministerstvo zahraničních věcí zřizuje školy při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu¹ České republiky jako součást těchto úřadů. Ministerstva a ostatní organizační složky státu plní pozici zřizovatelů škol a školských zařízení jménem státu.

Registrované církve a náboženské společnosti zřizují církevní školy dle oprávnění k výkonu. Dále pak ostatní právnické osoby nebo fyzické osoby zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby, kde předmětem jejich činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb, a to za předpokladu, že hlavním předmětem činnosti takové právnické osoby je podnikání podle zvláštních právních předpisů.² Školu nebo školské zařízení může zřídit také několik právnických nebo fyzických osob společně. Právnická osoba a organizační složka státu nebo její součást může vykonávat činnost školy nebo školského zařízení, školy a školského zařízení, nebo i více škol nebo školských zařízení [13].

2.3 Organizace škol

Mateřské, základní a střední školy jsou organizačně členěny na třídy, vyšší odborná škola je členěna na studijní skupiny, konzervatoř a základní umělecká škola na oddělení a jazyková škola s právem státních jazykových zkoušek na kurzy [13].

2.4 Formy vzdělávání

Základní vzdělávání je uskutečňováno denní formou vzdělávání. Střední a vyšší odborné vzdělávání se uskutečňuje v denní, večerní, dálkové, distanční a kombinované formě

¹ Zastupující nebo též reprezentující úřad

² Vydáno veřejnou mocí, jako pramen práva

vzdělávání. Vzdelání dosažené ve všech formách vzdělávání je bráno jako rovnocenné. Denní forma vzdělávání je výuka organizovaná pravidelně, každý den v pětidenním vyučovacím týdnu v průběhu školního roku. Večerní forma vzdělávání je výuka organizovaná pravidelně několikrát v týdnu v rozsahu 10 až 18 hodin týdně v průběhu školního roku většinou v odpoledních a večerních hodinách. Dálková forma vzdělávání probíhá na základě samostatného studia spojeného s konzultacemi. Dále pak distanční forma vzdělávání je samostatným studiem uskutečňovaný převážně nebo zcela pomocí informačních technologií, popřípadě spojené s individuálními konzultacemi. A kombinovanou formou vzdělávání se myslí střídání denní a jiné již zmíněné formy vzdělávání [13].

2.5 Vzdělávací programy

Vzdělávání v konkrétní škole a školském zařízení se uskutečňuje podle školních vzdělávacích programů [13].

2.6 Rámcový vzdělávací program

Rámcové vzdělávací programy stanovují především konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to na úrovni všeobecné a odborné podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů i podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky, podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.

Rámcové vzdělávací programy jsou vydávány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jako MŠMT) po podrobném projednání s příslušnými ministerstvy. Za podmínky ochrany zdraví, které jsou stanoveny MŠMT po dohodě s Ministerstvem zdravotnictví [13].

2.7 Školní vzdělávací programy

Dále pak školní vzdělávací program pro vzdělávání, musí být v souladu s tímto již zmíněným rámcovým vzdělávacím programem. Obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených úseků učiva jako jsou např. moduly. Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro který není vydán rámcový vzdělávací program, stanoví pak především konkrétní cíle vzdělávání, délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání,

podmínky přijetí uchazečů, průběhu a ukončení vzdělávání, včetně podmínek vzdělávání žáků vyžadujících speciální vzdělávací potřeby, označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván.

Dále uvede popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za kterých se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje. Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Ředitel školy nebo školského zařízení zveřejní školní vzdělávací program na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení. Školní vzdělávací program je veřejně přístupný a umožňuje každému k nahlídnutí, případně si pořizovat z něj opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet jeho kopii. Poskytování těchto informací je upraveno podle zákona³ [13].

2.8 Dlouhodobé záměry

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky je vypracováván ministerstvem a je projednáván jeho návrh s příslušnými ústředními odborovými orgány, a také s příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a kraji je předkládán vládě ke schválení a zveřejňuje se způsobem umožňujícím jeho dálkový přístup. Vláda předkládá dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu k projednání. Krajský úřad zpracovává v souladu s dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji a předkládá jej ministerstvu k vyjádření.

Část dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, týkající se vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných krajem je předkládán radou kraje zastupitelstvu kraje k jeho schválení. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji je rovněž vždy zveřejňován způsobem umožňujícím dálkový přístup. Dlouhodobý záměr je tvořen analýzou vzdělávací soustavy v kraji a stanovuje na základě předpokládaného demografického vývoje, vývoje na trhu práce a záměrů dalšího rozvoje kraje zejména pak cíle a úkoly pro jednotlivé okruhy vzdělávání, strukturu vzdělávací nabídky, strukturu oborů vzdělání, druhů, popřípadě typů škol či školských zařízení, jejich kapacitu a návrh na financování vzdělávání a školských služeb v kraji [13].

³ Zákon č. 106/1999 Sb. Zákon o svobodném přístupu k informacím, platného od 8. 6. 1999 a účinného od 1. 1. 2000

MŠMT v návaznosti na schválenou novelu školského zákona a prioritní úkoly v roce 2015 systematicky a intenzivně zavádí inkluzivní vzdělávání, čímž nastoluje rovný přístup ke vzdělávání a řešení otázky speciální pedagogiky [11].

2.9 Povinná školní docházka

V ČR podle zákona začíná povinná školní docházka začátkem školního roku, jedná se o následující den pod dni, kdy dítě dovrší šestého roku, pokud mu není povolen odklad [13]. V současné době rodiče ve stále větší míře využívají možnosti odkladu povinné školní docházky a to o 1 až 2 roky, který probíhá na základě doporučení lékaře a specialisty poradenského zařízení. Od roku 1995 je povinná školní docházka devítiletá a žáci ji plní v ZŠ (základní škola), určitou volbou pro nadané žáky jsou víceletá gymnázia. Na jednu třídu připadá v průměru nejméně 17 žáků, maximální počet žáků na třídu je potom 30 [9]. Ve třídách běžných ZŠ a SŠ (střední škola) se mohou s přihlédnutím k rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáků vzdělávat nejvýše čtyři žáci s postižením. Třída, oddělení a studijní skupina zřízená pro žáky s těžkou formou znevýhodnění má nejméně čtyři a nejvíce šest žáků. K doplnění počtu žáků ve třídě pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jako SVP) mohou být přiřazeni i žáci bez postižení, max. do 25 % nejvyššího počtu žáků ve třídě [9].

Podmínky inkluzivního vzdělávání žáků se SVP v ZŠ jsou dány příslušnou legislativou, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jako RVP ZV), ve víceletých gymnáziích Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (dále jako RVP G). Jednou z možností vzdělávání žáků se SVP je forma skupinové integrace, tedy zřízení třídy pro žáky se SVP. Tuto možnost využívá přibližně 1,1 % žáků se speciálně vzdělávacími potřebami. Při realizaci RVP ZV se bere ohled na možnosti žáků se SVP, využívá se vnitřní diferenciac⁴, individualizace, tvorba prostředí sociální inkluze založené na motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky a zdůrazňuje se komparace s rodiči. Pro žáky s LMP (tj. lehké mozkové postižení) byla dosud určena příloha RVP ZV upravující vzdělávání žáků s LMP, která skončila svou platností k 1. 9. 2016. Představovala adaptaci programu a uznávala nižší úroveň rozumových schopností žáků, jejich fyzické a pracovní možnosti i předpoklady [9].

⁴ Vývojové odlišení

2.9.1 Počet žáků na učitele jako ukazatel kvality

Indikátor počítaný jako poměr počtu žáků k počtu učitelů je často používá nejen v komparaci vzdělávacích systémů, ale také ve vzdělávací politice zemí jako nepřímý ukazatel kvality vzdělávacího systému. Obecně platí, že čím nižších hodnot tento indikátor nabývá, tj. čím nižší je počet žáků připadajících v průměru na jednoho učitele, tím je vzdělávací systém kvalitnější a vyspělejší [10].

2.9.2 Systém hodnocení žáků

Systém hodnocení žáků zahrnuje více typů a forem, rozlišuje se hodnocení formativní, ke kterému dochází během procesu vzdělávání, obvykle vyjadřované slovně, a hodnocení sumativní, které se zaměřuje na hodnocení závěrečného výstupu, vyjádřené pomocí numerické škály [6].

3 SVĚTOVÉ REFORMNĚ PEDAGOGICKÉ HNUTÍ

První polovina této kapitoly je věnována reformní pedagogice, která se vyznačuje různorodostí koncepcí v návrzích reformy výchovy a školy. Příznivci reformní pedagogiky se ztotožňují s tzv. přirozeným vývojem dítěte, a to s ohledem na jeho individuální potřeby a zájmy. Druhá polovina obsahuje už jmenovité znaky, kterými je reformní pedagogika podrobněji přibližována.

3.1 Reformní pedagogika

Daný pojem označuje velmi různorodé pedagogické koncepce, které na konci devatenáctého a na počátku dvacátého století stály oproti tzv. tradiční škole a tradiční pedagogice a zasazovaly se o návrhy na reformu výchovy a školy.

Reformní pedagogické návrhy se vytvářely současně v různých evropských i mimoevropských zemích. Proto se jedná o mezinárodní fenomén. Reformní pedagogika se však nevyznačovala jednotnou teoretickou pedagogikou koncepcí, ale zastřešovala velmi různé reformní návrhy či koncepce. Pedagogičtí reformisté vycházeli ve svých úvahách a návrzích z myšlenek tzv. přirozeného vývoje dítěte, jeho potřeb a zájmů, tj. z premis pedocentrismu – směru, který přichází z pedagogických úvah odlišností dítěte, a to z jeho daností a specifík, nikoli z požadavků společnosti či vychovatele [8].

3.2 Charakteristické znaky reformní pedagogiky

- ✓ Pedocentrismus - Pedagogická teorie a praxe vycházející tzv. z dítěte, z respektu k jeho osobnosti, odlišnostem a celkové individualitě.
- ✓ Kritika tradiční školy – Proti tradičnímu vyučování je vyzdvihována moderní škola (někdy též označována jako škola nová).
- ✓ Svobodná výchova dítěte – Zde jsou zásahy pedagoga do přirozeného vývoje dítěte brány jako nežádoucí, přirozený vývoj dítěte má být zcela respektován a podporován.
- ✓ Respekt k dítěti, který obecně vede k formulaci a formování práv dítěte.
- ✓ Zásada individualizace ve vyučování umožňující respektování individuální osobnosti žáka.
- ✓ Zásada kooperace ve vyučování podporující spolupráci žáků se sociálním životem školního společenství.

- ✓ Užití jak individualizované, tak i skupinové výuky.
- ✓ Zásada koncentrace ve vyučování – Předměty jsou spojovány do časově delších celků a tak je umožněno intenzivní zabývání se daným předmětem či tématem ve vyhrazeném časovém období.
- ✓ Zásada globalizace ve vyučování – Školní obsahy se nemají striktně řídit logikou moderních věd, ale mají mnohem více odpovídat přirozenému světu dítěte, jeho zkušenostem z okolního přirozeného světa; dochází ke spojování předmětů v bloky, které spolu tematicky a problémově souvisejí.
- ✓ Činnostní učení se stalo základem vyučování, získávání zkušeností a řešení problémových situací se stalo základem učení.
- ✓ Velký rozvoj zažila tzv. projektová metoda, díky níž se neučili žáci klasickým způsobem jednotlivým předmětům, ale sami řešili problémové situace, které se vztahovaly k danému tématu či projektu.
- ✓ Vyzdvihování sebekázně a sebeovládání dětí, podpora žákovských samospráv a školních parlamentů.
- ✓ Komparace školy, rodičů a širší veřejnosti.
- ✓ Někteří pedagogičtí reformátoři navazovali na tzv. experimentální psychologii a pedagogiku [8].

4 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Čtvrtá kapitola je vymezena speciální pedagogikou, konkrétně jejím vymezením, vztahujícím se k zákonitostem výchovy a vzdělávání a celkového rozvoje jedince, který je určitým způsobem znevýhodněn, a proto vyžaduje speciální výchovně vzdělávací potřeby. Dále tato kapitola popisuje cíl a jakési poslání speciální pedagogiky. Závěrem je členění speciální pedagogiky, její disciplíny, popis jednotlivých znevýhodnění a integrace jako účelu speciální pedagogiky.

4.1 Charakteristika speciální pedagogiky

Speciální pedagogiku můžeme definovat jako vědní obor, který se zabývá zákonitostmi výchovy, vzdělávání a rozvojem jedinců, kteří jsou k většinové populaci znevýhodněni v oblasti fyzické, psychické či sociální a mají speciální výchovně vzdělávací potřeby. Předmětem speciální pedagogiky jsou jedinci mající vzhledem ke svému znevýhodnění určité specifické (speciální) potřeby v oblasti fyzické, psychické či sociální. Základní cíl speciální pedagogiky lze vymezit jako dovršení maximální možné socializace znevýhodněného jedince s ohledem na charakter, rozsah a závažnost danou stupněm jeho znevýhodnění [3].

4.2 Pojetí speciální pedagogiky

Současné pojetí speciální pedagogika je prostoupeno trendy vedoucími k humanizaci a integraci. Humanistický přístup je jedním z významných kroků ke stávající speciální pedagogice. Projevuje se přístupem a postojem chápání každého člověka jako osoby hodné důstojnosti a akceptací jeho odlišností. Chápání odlišností v individuálních potřebách a způsobem vedoucí k jejich uspokojování.

S humanizačními tendencemi úzce souvisí tendence integrační. Snaha o integraci handicapovaných osob do většinové populace je jedním z ukazatelů stavu vyspělosti a uvědomění společnosti. Dnešním trend udává snahu o integraci těch, u nichž je to alespoň částečně možné, zejména do společenského okolí. S tímto trendem souvisí materiální, ekonomické, psychosociální podmínky a prostředí, které jsou společně vytvářeny. Dále s ním souvisí vyšší nabídka počtu variabilních a kvalitních sociálních a poradenských služeb a opora v legislativě. Také se objevují tendence vytvářet speciální pracovní příležitosti [3]. Dalším trendem je skutečnost, že se speciální pedagogika neomezuje jen na problematiku

speciálního vzdělávání, zabývá se problémy spojenými s konkrétním jedincem v průběhu celého jeho života.

Speciální pedagogika se zabývá, jak zákonitostmi výchovy a vzdělávání, tak i otázkami společenské seberealizace a jejími mezemi, možnostmi kompenzace, terapie a rehabilitace.⁵ To se odrazí na propojenosti speciální pedagogiky k ostatním vědním oborům. V závislosti k jejímu pojetí jako samostatného vědního oboru v rámci pedagogických věd má neuzší vazby a propojenost s pedagogikou. Ke svým speciálním postupům a metodám, jak edukačním, tak rehabilitačním a terapeutickým apod. Speciální pedagogika čerpá z teoretického východiska a praktické zkušenosti z psychologických disciplín (například vývojové, pedagogické, sociální psychologie, psychopatologie), medicínských oborů (například somatologie, psychiatrie), biologických oborů (například fyziologie) a sociologie, která vychází a je spjata s dalšími vědními obory, jako je filozofie či etika [3].

4.3 Členění speciální pedagogiky

Speciální pedagogika se vnitřně člení na dílčí subdisciplíny. Členění znázorňuje druh handicapu, a z něho pramenící znevýhodnění vůči většinové populaci. Jedná se o následující disciplíny, někdy vymezené vzhledem k pojmovému teoretickému aparátu a metodice, umožňující systematické poznávání předmětu, jako vědního oboru [3].

4.4 Disciplíny speciální pedagogiky

- ✓ Etopedice – Etopedie je dílčí disciplína speciální pedagogiky, jež se zabývá postižením zákonitostí výchovy, vzdělávání a také terapií a korekcí vzorů chování jedinců, kteří jsou mravně narušeni, trpí poruchami chování a mají související problémy v sociálních vztazích.
- ✓ Psychopedie – Psychopedie je dílčí disciplína speciální pedagogiky, jejíž náplní je zabývat se postižením zákonitostí výchovy a vzdělávání jedinců, kteří mají poruchu, handicap a jsou znevýhodněni v mentální oblasti. Spadají sem jak vrozené, tak získané poruchy a handicap. Psychopedie se také zabývá rehabilitací a terapií těchto jedinců.
- ✓ Somatopedie – Somatopedie je dílčí disciplína speciální pedagogiky, jež se zabývá postižením zákonitostí výchovy a vzdělávání osob, které mají handicap v oblasti fyzické

⁵ Navracení cti

(tělesné), které jsou nemocné, zdravotně oslabené, nebo oplývají omezenou mobilitou. Somatopedie se rovněž zabývá rehabilitací a terapií.

- ✓ Logopedie – Logopedie je další disciplínou speciální pedagogiky, která se zabývá postižením zákonitostí výchovy a vzdělávání osob, které mají handicap v oblasti komunikačních schopností. Cílem je odstraňování a náprava poruch v těchto oblastech.
- ✓ Surdopedie – Surdopedie je dílčí disciplínou speciálních pedagogik, která se zabývá postižením zákonitostí výchovy a vzdělávání osob s handicapem v oblasti vznímání sluchem.
- ✓ Oftalmopedie – Oftalmopedie je dílčí disciplína speciální pedagogiky, která je cílena na postižení zákonitostí výchovy a vzdělávání osob mající handicap z důvodu poruchy a znevýhodnění v oblasti vnímání zraku. Někdy se můžeme setkat se starším názvem tyflogopedie (tyflos = slepý). Podrobnější vymezení je oftalmopedie, protože jejím předmětem jsou nejen nevidomí, ale i jedinci s dalšími poruchami či handicapem [3].

4.5 Znevýhodnění a jejich klasifikace

4.5.1 Porucha

Poruchu může být vymezena jako jakákoliv ztráta nebo abnormalita v psychologické, fyziologické nebo anatomické struktuře nebo funkci.

4.5.2 Handicap

Handicap lze dále vymezit jako nepříznivý stav nebo situace pro daného jedince, vyplývající z poruchy nebo defektu, který omezuje nebo znemožňuje plnění úkolů, ztěžuje jeho naplnění s porovnáním k většinové populaci a ztěžuje dosahování běžných společenských cílů.

4.5.3 Znevýhodnění

Znevýhodnění je totožné s pojmem handicap, znevýhodněný jedinec je handicapovaný, díky poruše či defektu [3].

Dřívější členění poruch a handicapů ve speciální pedagogice vycházelo z lékařské terminologie. Poruchy a handicapy byly brány jako kategorie. Díky tomuto přístupu vznikala specializovaná zařízení pro konkrétní typy poruch a handicapů: školy pro smyslově postižené, zdravotně postižené apod. V současnosti, v souvislosti s integračními tendencemi se vychází ze stupně a rozsahu handicapu. Znevýhodnění je chápáno jako dimenze. K souvisejícím

speciálním edukačním potřebám a také potřebám rozvoje je přístupováno podpůrnými opatřeními.

Handicapy, poruchy a znevýhodnění je možné specifickými způsoby klasifikovat a třídit (a pro speciálně pedagogickou praxi účelné a nutné). Původ z latinského *classis* = třída, *facere* = činit. To lze činit dle různých pohledů a kritérií. Nejčastěji jsou používány klasifikace. Mohou sloužit i jako určitý systematický ukazatel pro pochopení logiky vnitřního členění speciální pedagogiky na její dílčí disciplíny. Dále pak mohou být užity pro chápání handicapu jako dimenze z hlediska seberealizace v souvislosti s výše zmíněnými integračními tendencemi. Východiskem těchto koncepcí je druh handicapu a znevýhodnění, jeho rozsah (stupeň, hloubka) a hledisko doby jeho vzniku [3].

4.6 Znevýhodnění, inkluze a integrace

Předmětem speciální pedagogiky jsou osoby s různým druhem a stupněm znevýhodnění, k jehož vzniku došlo během různé doby. Účelem speciální pedagogiky je právě integrace těchto jedinců do většinové společnosti. Pojednání o adekvátní integraci. Postoje a přístupy ke znevýhodněným jedincům se mohou pohybovat mezi dvěma protipóly, a to mezi integrací a segregací. Současný postoj české speciální pedagogiky dosahuje jednoznačně směru k integraci znevýhodněných spoluobčanů do většinové populace. Jedná se o znak úrovně povědomí a kulturní vyspělosti naší společnosti.

V rámci integračního procesu je nutné vymezení hranic integrace. Tyto hranice jsou dány druhem a stupněm znevýhodnění. Ta však mohou být taková, že lze jedince integrovat bez větších obtíží nebo taková, že integrační proces je obtížný a doprovázen značnými problémy. Dále pak existují i handicap, kdy integraci prakticky můžeme vyloučit [3].

4.6.1 Inkluze

Inkluze vychází (z anglického překladu slova *inclusion*), což je zahrnutí, v širším pojetí určitá příslušnost k celku. Inkluze není pouze optimalizovaná a rozšířená integrace. Jedná se o koncept, dle kterého by veškeré děti, žáci či studenti měly navštěvovat třídy hlavního vzdělávacího proudu, a to bez ohledu na stupeň jejich postižení [4].

4.6.2 Integrace

Integraci (z latinského *integer* = neporušený) můžeme charakterizovat jako snahu o úplné zapojení handicapovaných jedinců, splynutí, začlenění a zapojení do společnosti. Světová

zdravotnická organizace definuje integraci jako sociální rehabilitaci, jako schopnost osoby podílet se na obvyklých sociálních procesech. Integrované vzdělávání může být v souladu s výše uvedenou definicí vymezeno jako úplné zapojení jedince do běžných edukačních procesů. Obvyklé edukační procesy se přes znevýhodnění odehrávají v rámci běžného školního prostředí [3].

4.6.3 Segregace

Segregace (z latinského segregation = oddělování), je opačným pojmem integrace, jedná se o společenské oddělování, někdy též označováno za vylučování [3].

4.7 Za jakých podmínek je inkluze úspěšná?

Inkluze je úspěšná, jestliže

- ✓ všechny úřady a všichni, kteří působí ve veřejné správě, uznávají úmluvu Organizace spojených národů o právech lidí s postižením,
- ✓ obce s jejich starosty, městské rady, školní rady, a také vedení škol nepoužívají „blaho dítěte“ jako prostředek k dosažení svých cílů,
- ✓ tento okruh osob usiluje o „blaho dítěte“ otevřením nových návrhů a podnětů,
- ✓ existuje důvěra v rodiče, že jim „blaho dítěte“ leží na srdci, a proto musejí mít právo do věcí jistým způsobem zasahovat [1].

5 INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Pátá kapitola se zabývá současným trendem českého vzdělávání, kterým je řešení otázek spojených s inkluzivním vzděláváním. Je zde uveden popis strategie, kterou zvolilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy k zavedení inkluzivního vzdělávání společně s dokumentem Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020. Další část je věnována podpurným opatřením, která tvoří jakousi základnu inkluzivního vzdělávání, a dále pak otázkou zachování speciálního školství, tam kde by inkluzivní vzdělávání bylo bezpředmětné. Poslední úsek vymezení obsah dokumentu Individuálního vzdělávacího plánu sloužícího k zajištění speciálně vzdělávacích potřeb jednotlivců.

5.1 Proces inkluzivního vzdělávání

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v návaznosti na schválenou novelu školského zákona a prioritní úkoly v roce 2015 systematicky a intenzivně zavádí inkluzivní vzdělávání, čímž nastavuje rovný přístup ke vzdělávání všem žákům v rámci České republiky. Cílem inkluzivního vzdělávání je nastavit pozitivní podmínky pro vzdělávání všech žáků tak, aby při zabezpečení adekvátních podpurných opatření, nezbytných pro zajištění vzdělávacích potřeb každého jedince, bylo umožněno uskutečňovat vzdělávání přednostně, v rámci hlavního vzdělávacího proudu.

Plánování a realizace inkluzivního školství je proces týkající se celého systému vzdělávání a všech žáků. Na inkluzivní vzdělávání je třeba nahlížet, jako na rozvíjející se koncept, kde mají témata rozmanitosti a demokracie stále větší význam. Inkluzivní vzdělávání je pocíťováno na úrovni systému, zřizovatelů, škol, žáků, rodičů a široké veřejnosti jako vysoce kvalitní vzdělávání, které umožňuje jak rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání, tak i spravedlivou a přiměřenou podporu zohledňující různé vzdělávací potřeby žáků pro plné využití svého studijního potenciálu, aby se nevytvářely bariéry a nedocházelo ke snižování nároků na žádnou skupinu. Zastřešujícím strategickým dokumentem v oblasti vzdělávání je Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, na který navazuje Akční plán inkluzivního vzdělávání pro období let 2016-2018, dále pak podrobněji definovaná opatření v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2015-2020. Tento Akční plán si bere jako hlavní cíl sloužit k naplnění podmínek pro Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání.

Ve Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 jsou definována prioritní témata

- ✓ nastavit podmínky rovných příležitostí ve vzdělávacím procesu pro všechny,
- ✓ diagnostické nástroje – činnost a role školských poradenských zařízení,
- ✓ supervizní mechanismy v oblasti inkluzivního vzdělávání,
- ✓ evidence a statistiky žáků vzdělávaných v inkluzivním prostředí,
- ✓ inkluze v rámci předškolního vzdělávání,
- ✓ snižování počtu předčasných odchodů ze vzdělávání [11].

5.2 Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020

Jednou ze tří hlavních priorit Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020 je snižování nerovností ve vzdělávání. Strategie má jako prioritní cíl vzdělávací politiky dosáhnout během následujících let výrazné eliminace nerovností ve vzdělávání pomocí zvyšování kvality celé vzdělávací soustavy. Strategie se zaměřuje krom formální rovnosti v přístupu ke vzdělávání, také na schopnost vzdělávacího systému vytvářet podmínky a uplatňovat účinné postupy pro efektivní prevenci a kompenzaci zdravotních, sociálních, kulturních a jiných osobnostních znevýhodnění tak, aby nerovnosti v dosahovaných výsledcích byly co nejméně předurčovány faktory, které nemůže jedinec sám ovlivnit, a aby všichni žáci a studenti dosáhli alespoň základní úrovně dovedností a znalostí. Strategie také udává směr, že Česká republika musí směřovat k systému, který nebude žáky rozdělovat na základě poznávacích schopností do tříd a škol s náročnějším, respektive méně náročným kurikulem, ale umožní každému jedinci plně rozvíjet svůj potenciál v systému kvalitního a inkluzivně orientovaného veřejného vzdělávání [11].

Opatření Strategie jsou naplňována

- ✓ zavedením legislativních změn do praxe,
- ✓ plněním prioritních úkolů MŠMT v roce 2015,
- ✓ komparace opatření v rámci Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2015-2020,
- ✓ Akčním plánem inkluzivního vzdělávání v návaznosti na již prováděné změny a opatření Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2015-2020 [11].

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí jednatel, který k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními jsou myšleny nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí a jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Každý jednatel se speciálními vzdělávacími potřebami má právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením [11].

Podpůrná opatření pramení v

- ✓ poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,
- ✓ úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a užitých metod vzdělávání a školských služeb, včetně zajištění výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního případně vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,
- ✓ úpravě podmínek přijetí ke vzdělávání a jeho ukončení,
- ✓ použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů pro neslyšící a hluchoslepé osoby a zajištění náhradních komunikačních systémů pro jinak nevědomé,
- ✓ úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,
- ✓ vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu,
- ✓ využití asistenta pedagoga,
- ✓ využití dalších pedagogických pracovníků, tlumočnicků českého znakového jazyka, přepisovatelů pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu,
- ✓ poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách, které jsou stavebně či technicky upravené [13].

5.3 Podpůrná opatření

Podpůrná opatření jsou členěna do pěti stupňů, a to dle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Podpůrná opatření různých druhů či stupňů je možné kombinovat. Podpůrná opatření vyššího stupně lze použít, shledá-li školské poradenské zařízení, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, žáka či studenta není k průběhu a výsledkům

poskytování dosavadních podpůrných opatření nižšího stupně dostačujícím k naplnění vzdělávacích možností dítěte, žáka nebo studenta a užití jeho práva na vzdělávání.

Podpůrná opatření prvního stupně uplatňuje škola a školské zařízení bez ohledu na doporučení školského poradenského zařízení. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně je možno uplatnit pouze na základě doporučení školského poradenského zařízení. Škola nebo školské zařízení může místo doporučeného podpůrného opatření přijmout po projednání s příslušným školským poradenským zařízením a s předchozím písemným informovaným souhlasem zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka jiné podpůrné opatření stejného stupně, pokud to není v rozporu se zájmem dítěte, žáka nebo studenta. Předchozí písemný informovaný souhlas zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka je podmínkou poskytování podpůrného opatření druhého až pátého stupně školou nebo školským zařízením. Po projednání se zletilým žákem, studentem nebo zákonným zástupcem dítěte nebo žáka může škola nebo školské zařízení přestat poskytovat podpůrné opatření druhého až pátého stupně na základě doporučení školského poradenského zařízení, ze kterého vyplývá, že podpůrné opatření není nutností.

Podpůrná opatření u vzdělávání dítěte, žáka a studenta, který nemůže vnímat řeč sluchem, se volí tak, aby došlo k zajištění vzdělávání v komunikačním systému neslyšících a hluchoslepých osob, který koresponduje s potřebami dítěte, žáka či studenta. Žákům a studentům vzdělávaným v českém znakovém jazyce se souběžně poskytuje vzdělávání rovněž v psaném českém jazyce, přičemž znalost českého jazyka si tito žáci a studenti osvojují metodami používanými při výuce českého jazyka popřípadě cizího jazyka. Využívá-li škola nebo školské zařízení tlumočnicka českého znakového jazyka, zajistí, aby tato činnost byla vykonávána osobou, která prokáže vzdělání, nebo praxi a vzdělání, jimiž získala znalost českého znakového jazyka na úrovni rodilého mluvčího a tlumočnické dovednosti na úrovni umožňující plnohodnotné vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta. Podpůrná opatření při vzdělávání dítěte, žáka a studenta, který ke komunikaci užívá prostředků alternativní nebo augmentativní komunikace, se volí tak, aby bylo zajištěno vzdělávání pomocí komunikačních systémů, které odpovídají jeho potřebám.

Pro děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, vývojovými poruchami učení, vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem lze zřizovat školy nebo ve školách třídy, oddělení a studijní skupiny. Zařadit do takové třídy, studijní skupiny nebo oddělení lze přijmout pouze dítě, žáka nebo studenta, shledá-li školské poradenské zařízení, že vzhledem k povaze

speciálních vzdělávacích potřeb jedince nebo k průběhu a výsledkům dosavadního poskytování podpurných opatření by samotná podpurná opatření byla nedostačující k naplnění jeho vzdělávacích možností a k uplatnění práva na vzdělávání. Základem je zařazení písemná žádost zletilého žáka nebo studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka, doporučení školského poradenského zařízení a soulad tohoto postupu se zájmem dítěte, žáka či studenta. Ke zřízení takové třídy, oddělení nebo studijní skupiny je v případě škol zřizovaných ministerstvem nebo registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi [13].

5.4 Zachování speciálního školství

Co se týká speciálního školství, je a stále bude mnoho dětí, žáků a studentů se závažnými druhy zdravotních znevýhodnění či postižení, kdy bude v jejich nejlepším zájmu, aby se vzdělávali s větší a intenzivnější podporou v menších počtech žáků ve třídách a školách zřízeních označovaných jako školy speciální. Tyto školy nadále zůstávají. Je však nutné respektovat zájem každého žáka na podporu v takovém rozsahu, které mu umožní vzdělávání, rozvoj vědomostí a dovedností tak, aby došlo k co nejlepší přípravě pro další život, a to vždy na základě rozhodnutí rodiče a s podporou školy a poradenského zařízení jako tomu bylo v minulosti. Společné vzdělávání je proces vysoce odborný a podílí se na něm odborníci z oblasti speciální pedagogiky, psychologie i sociální pedagogiky a spolupráce všech je při doporučování podpurného opatření. Navíc k těmto školám od léta loňského roku směřují evropské prostředky pro personální podporu, na podzim proběhlo vzdělávání podle jejich požadavků a ministerstvo školství připravuje investiční program z národních zdrojů. V České republice má speciální školství dlouhodobou tradici, vzdělávání v něm je poskytováno speciálními pedagogiky. Součástí opatření v oblasti společného vzdělávání, je nově také podpora nadaných žáků, kterým se zohledňují různé možnosti zvolené metodiky výuky, upravuje se práce se vzdělávacím obsahem a doporučuje se práce s pestrá škálou organizačních forem výuky. Žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání mají nárok na speciální učebnice a rovněž pomůcky, jako jsou například hvězdářské dalekohledy, soupravy na přírodovědné pokusy či výzkumy, odborné knihy a časopisy včetně elektronické podoby pro podporu výzkumné činnosti nebo licence k online přístupu k databázím odborných publikací.

Skutečnou vizí a hodnotou společného vzdělávání je vytvořit férové a srovnatelné podmínky pro každé dítě, žáka a studenta tak, aby školy byly otevřené pro všechny děti bez rozdílů se

skutečnou podporou učitelů, a také se zachováním možnosti volby rodičů pro vzdělání jejich dětí [12].

5.5 Individuální vzdělávací plán České republiky

Individuální vzdělávací plán (dále jen IVP) je jedním z podpůrných opatření a zároveň vychází ze závěrů speciálně-pedagogického a psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě šetření provedená dalšími odborníky, a vyjádření zletilého žáka či zákonného zástupce žáka. Je závazným dokumentem pro zabezpečení speciálních vzdělávacích potřeb žáka a je součástí dokumentace žáka. Vedení školy může s písemným doporučením školského poradenského pracoviště povolit IVP žákovi či studentovi, jedná-li se o žáka se SVP či o žáka mimořádně nadaného, ve středním vzdělávání nebo s vyšším odborným vzděláváním, i z jiných vážných důvodů. IVP se vypracovává na základě spolupráce se školským poradenským zařízením, žákem a zákonným zástupcem. IVP by měl být tvořen prostřednictvím týmové spolupráce třídního učitele, rodičů a dalších odborníků, jako jsou pracovníci speciálně-pedagogického centra nebo pedagogicko-psychologické poradny i asistence pedagoga. Tyto náklady a zejména náklady spojené s asistencí vyvolávají i vyšší potřebu finančních prostředků [9].

6 FINANCOVÁNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Otázka ekonomie vzdělávání se zabývá především financováním vzdělávání, efektivností vynakládaných prostředků na vzdělávání, a to v rámci vzdělávací soustavy, a také vazeb mezi vzděláním lidí a jejich uplatnění na trhu práce [7]. Šestá kapitola pojednává, jak o obecných zákonitostech uplatňovaných v hospodaření škol a školských zařízení, mezi něž patří příjmy, které školské právnické osoby získávají, tak také o financování a samotném výkonu hlavní a vedlejší činnosti, která slouží jako základ výsledku hospodaření, který je rozepsán v závěru kapitoly.

6.1 Příjmy školské právnické osoby

Příjmy školské právnické osoby jsou tvořeny zejména

- ✓ finanční prostředky plynoucími ze státního rozpočtu,
- ✓ finanční prostředky z rozpočtů územních samosprávných celků,
- ✓ příjmy z hlavní a doplňkové činnosti,
- ✓ finanční prostředky přijaté od zřizovatele,
- ✓ úplata za vzdělávání a školské služby,
- ✓ dotace na úhradu výdajů, které jsou nebo mají být kryty z rozpočtu Evropské unie, a to včetně stanoveného podílu státního rozpočtu na financování těchto výdajů,
- ✓ dotace pro uhrazení výdajů podle mezinárodních smluv, na základě kterých jsou České republice svěřeny peněžní prostředky z finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru, z finančního mechanismu Norska a v rámci programu švýcarsko-české spolupráce,
- ✓ a dále pak dary a dědictví.

Rozpočet zřizovatele zprostředkovává vztah školské právnické osoby zřizované krajem, obcí nebo svazkem obcí ke státnímu rozpočtu [13].

6.2 Základní pravidla hospodaření školské právnické osoby

Školská právnická osoba hospodáří s příjmy, s prostředky svých peněžních fondů, s ostatním majetkem, závazky a pohledávkami [13].

6.3 Hlavní činnost

Školská právnická osoba užívá majetek pro účely spojené se svou hlavní činností. Hospodaření školské právnické osoby v hlavní činnosti je řízeno jejím rozpočtem. Rozpočet hlavní činnosti může zahrnovat výhradně příjmy a výdaje související s její hlavní činností a příjmy získané hlavní činností jsou vyhrazené pouze na tuto hlavní činnost [13].

6.4 Vedlejší činnost

Školská právnická osoba vedle své hlavní činnosti mnohdy vykonává doplňkovou činnost. Doplňkovou činností se myslí taková činnost, která navazuje na její hlavní činnost či slouží k účelnějšímu využití odbornosti jejích zaměstnanců nebo majetku. Doplňková činnost nesmí být provozována takovým způsobem, který by nějak omezil hlavní činnost školské právnické osoby nebo ohrožoval její kvalitu, rozsah a dostupnost. Doplňková činnost nesmí být financována z finančních prostředků státního rozpočtu, které jsou přiděleny dle školského zákona s výjimkou prostředků dočasně použitých k úhradě výdajů doplňkové činnosti, které nelze předem oddělit od výdajů hlavní činnosti, a které je školská právnická osoba povinna vrátit do svého rozpočtu v příslušném čtvrtletí, nejpozději však do konce příslušného rozpočtového roku. Prostředky získané doplňkovou činností lze v průběhu příslušného kalendářního roku použít jen k úhradě výdajů spojených s doplňkovou činností [13].

6.5 Výsledek hospodaření

Školská právnická osoba tvoří výsledek hospodaření, a to prostřednictvím sloučení výsledku hospodaření z hlavní činnosti a zisku z doplňkové činnosti po zdanění. Výsledek hospodaření se tvoří po vypořádání finančních prostředků státního rozpočtu. Školská právnická osoba používá zlepšený výsledek hospodaření přednostně, a to pro úhradu případné ztráty z hlavní činnosti z minulých let a dále z něj tvoří peněžní fondy [13].

7 FINANCOVÁNÍ INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Tato kapitola se zabývá financováním inkluzivního vzdělávání s konkrétně vynaloženými prostředky k zajištění podpůrných opatření. Vyjádření míru dopadů financování podpůrných opatření, kterým je věnován vstup do této tematiky. Další část kapitoly informuje o již vynaložených prostředcích k zajištění podpůrných opatření a o částkách, které Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vynaložilo během prvního čtvrtletí roku 2017. Tuto kapitolu uzavírají údaje o financování školských poradenských služeb, které rovněž pocítilo změny, a to v citelném navýšení finančních prostředků.

7.1 Systém financování podpůrných opatření

Systém financování společného vzdělávání prošel v roce 2017 podstatnými změnami. Plošná podpora společného vzdělávání přechází totiž na podporu cílenou, tato cílená podpora je zaměřena na konkrétní speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů podle požadavků škol. To znamená, že krajské úřady od 1. ledna 2017 dostávají z ministerstva školství cílené finanční prostředky na nově nastavená podpůrná opatření, podle skutečně vykázaných potřeb každé jednotlivé školy. Čerpání peněz se tímto způsobem urychlí a získání podpory bude jednodušší. Finance by měly plynout z ministerstva školství na základě údajů poskytnutých řediteli škol prostřednictvím výkazů. Každý měsíc tak dochází k úpravě rozpisu rozpočtu, a proto není možné, aby tyto finanční prostředky kraje využily pro jiné účely. Tím by školy měly mít jistotu, že podpůrná opatření, která budou doporučena školskými poradenskými zařízeními v roce 2017, budou finančně pokryta, a to co nejrychleji.

Během takzvaného přechodného období, než bude systém společného vzdělávání zcela překlopen a financován pouze podle podpůrných opatření, bude vedle sebe paralelně existovat „starý“ i „nový“ systém. To znamená, že po dobu nejméně jednoho roku budou platit také doporučení pro vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, která byla vydána školskými poradenskými zařízeními před 1. zářím 2016. Od 1. září 2016 jsou již pro nové klienty školských poradenských zařízení vydávána nová podpůrná opatření s normovanou finanční náročností [12].

7.2 Financování společného vzdělávání

Ministerstvo školství bylo na zavádění nového principu financování společného vzdělávání připraveno s předstihem - již v roce 2016, tedy před samotným faktickým náběhem systému

podpůrných opatření, poslalo krajům v rámci rozpisu rozpočtu na rok 2016 celkem 528 milionů korun, o které byly navýšeny republikové normativy⁶ 2016. V rozpisu rozpočtu na rok 2017 mají už kraje rozepsáno 449 milionů korun, což zahrnuje podpůrná opatření, která školy poskytují již od 1. 1. 2017. Během roku, a to každý měsíc bude tato podpora dále navyšována podle aktuálních potřeb škol. První úprava rozpočtu krajů pro podpůrná opatření poskytována školami od 1. 2. 2017 je ve výši dalších 239 milionů korun. Pro březen se vyčlenilo dalších 193 milionů korun. Na nová podpůrná opatření (poskytovaná školami od září 2016 do února 2017) bylo dohromady rozepsáno školám 953 881 milionů korun [12].

7.3 Financování školských poradenských zařízení

MŠMT navyšuje v rámci změn personální kapacity školských poradenských zařízení v roce 2017, a to o 14 % proti roku 2015. Toto navýšení představuje navýšení o 215 úvazků ve školských poradenských zařízeních oproti roku 2015. Celkové finanční náklady na období ledna až prosince roku 2017 činí 122 075 538 korun. MŠMT průběžně monitoruje potřeby školských poradenských zařízení, v rámci kterého je ministerstvo připraveno v posilování rozpočtů dále pokračovat. Důležité je neopomíjet vzdělávání a metodickou pomoc poradenským pracovníkům, ministerstvo pracuje na zavádění nových standardizovaných a diagnostických nástrojích do praxe, pro který byl vytvořen revizní orgán v oblasti diagnostiky. Žák nebo jeho zákonný zástupce mají tak nově možnost obrátit se na Národní ústav pro vzdělávání se žádostí o revizi zprávy a doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, čímž se doplňuje jeho právo na výhrady k závěrům vyšetření. MŠMT se bude také průběžně stále více soustředit na zefektivnění činnosti školských poradenských zařízení a na zlepšení komunikace a komparace poradenského zařízení, školy a rodiny [12].

7.4 Shrnutí financování speciálního vzdělávání

Uvedená čísla a počty jasně prokazují, že počty asistentů pedagoga stále narůstají a ukazují na podfinancování uplynulých let. Struktura sledování je od školního roku 2016/17 v důsledku speciálního vzdělávání v mnoha ohledech odlišná, celkové počty by ale měly být meziročně srovnatelné. Data jsou vždy uvedena k 30. 9., nově nastavená pravidla společného vzdělávání

⁶ Výše státního příspěvku na dítě, žáka a studenta

jsou tak v číslech promítnuta zatím jen minimálně, přičemž zdroj financování školy v této podrobnosti nevykazují. Systém ale stále nabíhá a čísla tak nejsou konečná [12].

7.5 Finanční zátěž konkrétní školy

Za vzorek konkrétní školy byla zvolena ZŠ a MŠ ve městě Pilníkov v Královéhradeckém kraji. Škola vždy k 30. 9. provádí sběr dat o stavu žáků školy, které pak zasílá MŠMT. Ministerstvo na základě těchto dat o aktuálního stavu škol přidělí finanční prostředky krajům, a kraje je dále přerozdělí do jednotlivých škol a školských zařízení.

ZŠ a MŠ Pilníkov má v současné době 161 žáků. Z celkového počtu je ve škole 25 žáků se zohledněním, na které tato škola finanční prostředky nedostává. Dále pak 10 žáků s IVP a jednou žákyní s těžkým pohybovým postižením. Škola na tuto žákyni získává pro příslušný školní rok 110 tisíc korun k pokrytí nákladů spojených s asistencí pedagoga a případně k pokrytí nákupu speciálních pomůcek, o kterých je posouzeno speciálním pedagogickým centrem. Speciální pedagogické centrum posoudí, zda tyto pomůcky budou hrazeny již ze zmíněné částky či škola dostane další finanční prostředky k jejich nákupu. Tyto finanční prostředky, jsou jedinými, které tato škola získá pro žáky s určitým typem a stupněm znevýhodnění v rámci speciální pedagogiky.

Školní rok 2016/17 je nazýván přechodným obdobím, kde se školy a školská zařízení ztotožňují s nastupující strategií inkluzivního vzdělávání, a tedy i využívání podpůrných opatření. Vedení ZŠ a MŠ v Pilníkově shledává v nastupujícím systému financování značné nedostatky, zejména se jedná o složitý proces, pro dosažení finančních prostředků pro žáky se znevýhodněním a složitost v diagnóze těchto žáků, od které se odvíjí výše přidělených finančních prostředků. Dalším problémem školy je převažující poptávka po asistentech pedagoga a zvýšená administrativní náročnost spadající do oblasti speciální pedagogiky [17].

8 VLASTNÍ ŠETŘENÍ

Tato práce si klade za cíl prozkoumat znalosti a celkový pohled pedagogů základních škol v oblasti inkluzivního vzdělávání. Ve výše uvedených kapitolách byla možnost seznámit se stanovisky mnoha autorů zabývajících se daným tématem. Abychom na téma pohlédli i z praktického hlediska, budeme nyní, prostřednictvím pedagogického šetření, směřovat naši pozornost přímo k učitelům základních škol, k jejich postojům a znalostem.

8.1 Výzkumné otázky

- ✓ Znáte současnou strategii inkluzivního vzdělávání podle MŠMT?
- ✓ Víte, kde lze získat potřebné informace o inkluzi vzdělávání MŠMT?
- ✓ Máte zkušenosti s inkluzivním vzděláváním v jakékoliv podobě?
- ✓ Jaký druh zkušeností s inkluzivním vzděláváním máte?
- ✓ Máte představu, jaké symptomy má jedinec s ADHD?
- ✓ Máte představu, jaké symptomy má jedinec s LMP?
- ✓ Máte představu, jak kvantifikovat (definovat) či vypočítat inteligenční koeficient (IQ)?
- ✓ Do jaké míry vnímáte rozdíly mezi integrací a inkluzí?
- ✓ Vnímáte inkluzivní vzdělávání jako prostředek k odstranění sociálních nerovností mezi žáky (jednotlivci), které ve finální podobě mohou vést ke zvýšení sociálního citění?
- ✓ Jaká zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy znáte?
- ✓ S jakými problémy bývá tradičně spojeno sociální a sociokulturní znevýhodnění ve školství?
- ✓ Znáte alespoň tři školy (školská zařízení), která splňují aktuální požadavky strategie inkluzivního vzdělávání v rámci Vašeho okolí?
- ✓ Obáváte se rizika vzniku sociální izolace jedinců s handicapem v rámci současného systému školství?
- ✓ Považujete se za zastánce/zastánkyni inkluzivního vzdělávání?
- ✓ Spatřujete v inkluzivním vzděláváním nějaká negativa? Svou volbu krátce odůvodněte.
- ✓ Spatřujete v inkluzivním vzděláváním nějaká pozitiva? Svou volbu krátce odůvodněte.
- ✓ Jaké nedostatky shledáváte v platném systému vzdělávání?
- ✓ Jaká by byla přijatelná náprava k odstranění nedostatků současného systému vzdělávání?
- ✓ Shledáváte jako pozitivum začleňování žáků s tělesným handicapem do běžných tříd?

- ✓ Pociťujete kroky ze strany vedení školy (školského zařízení) vedoucí k současné strategii inkluzivního vzdělávání?
- ✓ Má Vaše škola (školské zařízení) vypracován plán postupu inkluze vzdělávání?
- ✓ Má Vaše škola (školské zařízení) vypracován odhad finančních prostředků, které jsou potřebné ke splnění požadavků strategie inkluze vzdělávání?
- ✓ Dostává se Vaše škola (školské zařízení) do finančních problémů?
- ✓ Spatřujete ve Vaší škole (školském zařízení) zvýšení sociálních nerovností mezi žáky v rámci dlouhodobého časového horizontu?
- ✓ Zprostředkovává Vaše škola (školské zařízení) poradenství pro žáky (jedince) s handicapem a jejich rodiče?
- ✓ Poskytuje Vaše škola (školské zařízení) služby psychologa?
- ✓ Jaké je Vaše pohlaví?
- ✓ Kolik je Vám let?

Celé znění dotazníku lze nalézt v příloze [A]

8.2 Vlastní šetření na příkladech konkrétních škol

Pro kvantitativní sběr dat pedagogického průzkumu byla zvolena metoda dotazníkového šetření. Dotazník jako takový je soustava předem připravených 28 otázek, které jsou systematicky seřazeny do písemné struktury. Respondent na ně odpovídá taktéž písemně [5]. Položky v dotazníku musí být jasné a srozumitelné všem respondentům, u kterých je šetření prováděno. Je proto důležité přizpůsobit jejich znění cílovému výzkumnému vzorku. Zároveň musí být jejich formulace zcela jednoznačná, nemůže připouštět chápání více způsobů a nesmí být sugestivní, tj. napovídat, jak má být položka zodpovězena. Dotazník by měl zjišťovat jen nezbytné údaje a neměl by být příliš rozsáhlý. Měl by také vždy obsahovat jasné pokyny k jeho vyplnění, zvláště, je-li distribuován poštou [5]. Pro kvalitu dobrého měření by měl dotazník splňovat základní požadavky. Mezi vlastnosti dobrého dotazníku patří validita, tj. dotazník by měl zjišťovat skutečně to, co zjišťovat má, co je výzkumným záměrem. Zároveň by měl zkoumané jevy zachycovat spolehlivě a přesně [5]. Dotazníkové šetření obsahuje v úvodu informace o jeho cíli a využití. Taktéž je zaručena anonymita respondentů. Po instrukci k vyplnění následuje 28 položek.

8.3 Výsledky vlastního výzkumu

Vzorek byl vybrán metodou stratifikovaného výběru, jelikož se věnujeme dětem školního věku se zaměřením na jejich učitele. Základní soubor byl tvořen základními školami v Královehradeckém kraji. Jmenovitě se jedná o základní školu v obci Pilníkov, základní školu v obci Chotěvice a základní školu Komenského ve městě Trutnov. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na pedagogy těchto škol, kteří byli dotazováni v průběhu měsíce března roku 2017. Následující odpovědi dotazníkového šetření jsou zpracovány slovně, tabulárně a graficky.

8.3.1 Současná strategie inkluzivního vzdělávání dle MŠMT

Následující otázka se zabývá zhodnocením znalostí pedagogů v oblasti současné strategie inkluzivního vzdělávání dle MŠMT. Respondenti volili jednu z níže uvedených možností, které se liší mírou hloubky znalostí dané tematiky.

Tabulka 1 - Znáte současnou strategii inkluzivního vzdělávání podle MŠMT?

Položka 1	Četnost	%
Ano, znám ji velmi dobře	7	17
Znám ji na základní úrovni	34	81
Ne, současnou strategii inkluzivního vzdělávání dle MŠMT vůbec neznám	1	2
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 1 - Grafické zpracování otázky 1

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda pedagogové znají současnou strategii inkluzivního vzdělávání podle MŠMT, byly značné rozdíly v dané míře znalostí. Z celkového počtu 42 respondentů zná současnou strategii inkluzivního vzdělávání dle MŠMT jen 7 respondentů, což činí 17 %, průměrnou

odpověď týkající se základní úrovně pak odpovědělo 34 respondentů, což ve finále představuje 81 %. Naproti tomu lze konstatovat, že jako velmi příznivé se jeví skutečnost, že pouhý 1 respondent odpověděl na tuto otázku tím, že současnou strategii inkluzivního vzdělávání vůbec nezná.

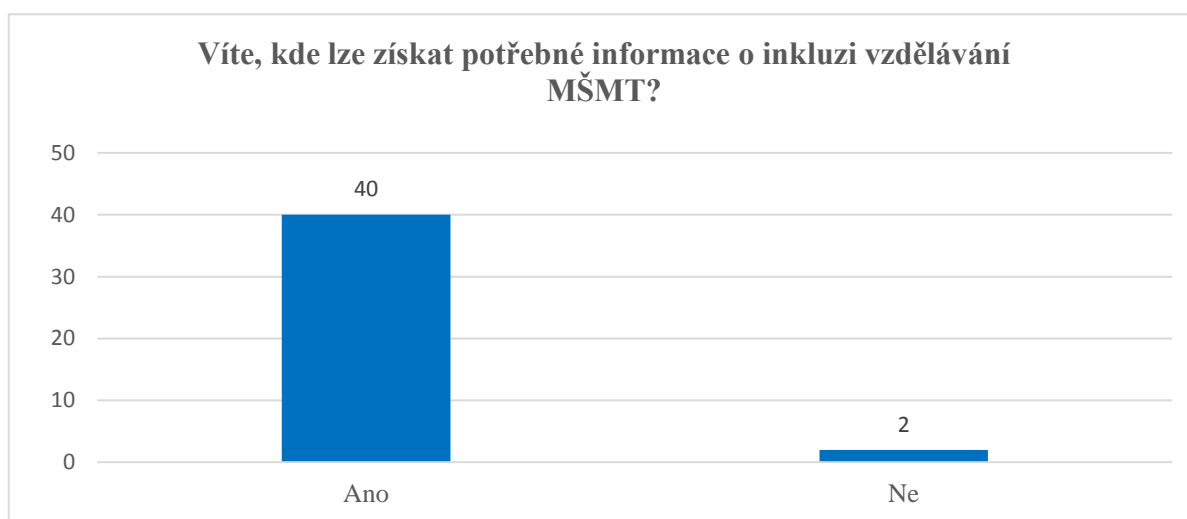
8.3.2 Dostupnost informací o inkluzi vzdělávání

Otázka dostupnosti informací o inkluzivním vzdělávání a výstup této otázky udává obraz o tom, do jaké míry mají pedagogové přístup k informacím procesu inkluzivního vzdělávání a míru jejich zájmu o danou tematiku.

Tabulka 2 - Víte, kde lze získat potřebné informace o inkluzi vzdělávání MŠMT?

Položka 2	Četnost	%
Ano	40	95
Ne	2	5
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 2 - Grafické zpracování otázky 2

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda respondent ví, kde lze získat potřebné informace o strategii inkluzivního vzdělávání, je jak z grafu, tak i z tabulky jasné, že téměř všichni respondenti a to konkrétně

40 respondentů a v procentním vyjádření 95 %, ví, kde potřebné informace získat. Na zápornou odpověď pak odpověděli pouze 2 dotazovaní pedagogové představující 5% neznalost dostupnosti informací.

8.3.3 Zkušenosti s inkluzivním vzděláváním

Otázka směřující na zkušenosti pedagogů v oblasti inkluzivního vzdělávání má za cíl zjistit rozsah povědomí pedagogů v této problematice.

Tabulka 3 - Máte zkušenosti s inkluzivním vzděláváním v jakékoliv podobě?

Položka 3	Četnost	%
Ano	38	90
Ne	4	10
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 3 - Grafické zpracování otázky 3

Zdroj: vlastní šetření

Otázka zacílená na zkušenosti pedagogů v inkluzivním vzdělávání, a to v jakékoliv podobě, má také téměř jednoznačný závěr. 38 respondentů odpovědělo, že zkušenosti v oblasti inkluzivního vzdělávání má, v procentním vyjádření se jedná o 90% zkušenost tázaných pedagogů. Záporně pak odpověděli 4 zbývající respondenti, zastupující 10% nezkušenost. Z tohoto zjištění, lze konstatovat pozitivní situaci inkluzivního vzdělávání, jelikož zkušenosti tohoto typu, by měly vést k plynulejšímu průběhu zavádění inkluzivního vzdělávání.

8.3.4 Druhy zkušeností v oblasti inkluzivního vzdělávání

Vzhledem k povaze této otázky, následujících třech a otázek 10, 11 a 12, není vhodné tabulární ani grafické vyjádření výsledků zjištění, proto budou tato zjištění komentovány slovním popisem.

Otázka na daný typ zkušeností je zaměřena na upřesnění zjištění dána předcházející otázkou.

Otázka: Jaký druh zkušeností s inkluzivním vzděláváním máte?

Z počtu respondentů, kteří odpověděli, že zkušenosti mají, tak byly jejich odpovědi vcelku jednoznačné. Z 38 tázaných pedagogů má zkušenost s vyučováním ve speciálních třídách, vyučováním dětí s tělesným handicapem, zrakovým postižením nebo jiným postižením smyslového rázu. Nejvíce respondentů má však zkušenost s ADHD a LMP, což jsou děti, žáci či studenti mající lehké mozkové postižení. Z celkového počtu zkušených pedagogů v této problematice se našla i zkušenost s dítětem mající autismus. Tato zjištění vede k závěrům, že inkluzivní vzdělávání se stále více dostává do popředí současného trendu českého vzdělávání [16].

8.3.5 Jedinec se symptomy ADHD

Tato a následující dvě otázky směřují na jakési otestování a zjištění pedagogických znalostí zaměřených na mentální, tedy inteligenční tematiku, která úzce souvisí s výchovou a vyučováním žáků s těmito problémy.

Otázka: Máte představu, jaké symptomy má jedinec s ADHD?

Tato otázka zaměřená na znalost pedagogů vztahující se k příznakům, které má jedinec s ADHD. Výstupem této otázky je velmi příznivé zjištění, jelikož všichni tázaní respondenti odpověděli, že jsou seznámeni se symptomy ADHD. Téměř polovina pedagogů dokázala tyto symptomy definovat jako nesoustředěnost, neklid či omezené ovládání chování určitého jedince.

8.3.6 Jedinec se symptomy LMP

Otázka: Máte představu, jaké symptomy má jedinec s LMP?

Další otázka zaměřená na osvětu LMP, tedy lehké mozkové postižení. Taktéž se zjištění této otázky jeví jako pozitivní, jelikož všech 42 respondentů odpovědělo jednohlasně, že symptomy jedince s LMP zná. Opět přibližná polovina dokázala příznaky LMP definovat, a to

jako poruchy chování či poruchy učení. Tento výsledek dané otázky je vzhledem k současné situaci ve školách a školských zařízeních snadno předvídatelní, jelikož lze pozorovat stále rostoucí počet dětí, žáků a studentů s LMP.

8.3.7 Inteligenční koeficient

Otázka: Máte představu, jak kvantifikovat (definovat) či vypočítat inteligenční koeficient (IQ)?

Otázka definice či kvantifikace inteligenčního koeficientu už tak jednoznačně příznivý výstup nejeví. 27 respondentů odpovědělo, že ví, jak inteligenční koeficient vypočítat či definovat, zbývajících 17 respondentů nemělo představu o definici či kvantifikaci inteligenčního koeficientu [15]. Tento výsledek na otázku inteligenčního koeficientu, lze považovat, za optimální, vzhledem k povaze otázky a uplatnění při běžné pedagogické praxi.

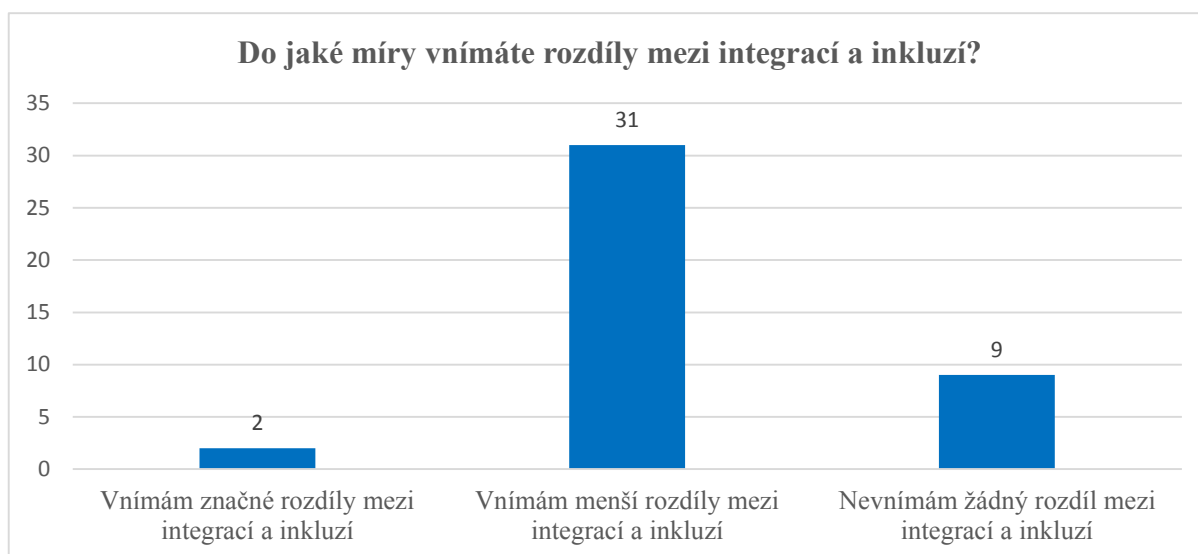
8.3.8 Rozdíl mezi integrací a inkluzí

Pro zodpovězení této otázky musí mít tázaný respondent dostatek vědomostí, vzhledem k tomu, že se jedná o dva termíny, které nejdou lehce definovat a od sebe oddělit. Integrace je pojem pro proces, kdy se ve vzdělávacím systému vytváří zaměření na potřeby konkrétního jedince s přizpůsobením na dílčí změny v jeho prostředí, oproti tomu inkluze se soustředí na potřeby všech vzdělávaných, tedy celého kolektivu a dochází tak k celkovým změnám prostředí školy.

Tabulka 4 - Do jaké míry vnímáte rozdíly mezi integrací a inkluzí?

Položka 8	Četnost	%
Vnímám značné rozdíly mezi integrací a inkluzí	2	5
Vnímám menší rozdíly mezi integrací a inkluzí	31	74
Nevnímám žádný rozdíl mezi integrací a inkluzí	9	21
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 4 - Grafické zpracování otázky 8

Zdroj: vlastní šetření

Tématika integrace a inkluze pedagogové v 31 odpovědích, zvolilo možnost, že vnímají menší rozdíly mezi integrací a inkluzí, což lze považovat za průměrný výsledek zjištění, protože integrace je zastřešující proces, který v prostředí školství vede k inkluzi. Dále pak 9 respondentů nevnímá žádný rozdíl mezi integrací a inkluzí což představuje 21 % a pouze 2 tázání pedagogové vnímají značné rozdíly mezi integrací a inkluzí, což představuje 5 % z celkového výsledku.

8.3.9 Inkluzivní vzdělávání vedoucí k sociální rovnosti a sociálnímu citění

Otázka sociální rovnosti potažmo nerovnosti a její vztah k inkluzivnímu vzdělávání se jeví, jako vcelku neodmyslitelná komparace těchto dvou aspektů. Jejich míru závislosti či nezávislosti se snaží vystihnout následující otázka položená pedagogům.

Tabulka 5 - Vnímáte inkluzivní vzdělávání jako prostředek k odstranění sociálních nerovností mezi žáky (jednotlivci), které ve finální podobě mohou vést ke zvýšení sociálního citění?

Položka 9	Četnost	%
Ano, inkluze povede k odstranění sociálních nerovností	3	7
Ne, inkluze nebude mít žádný účinek na sociální nerovnosti	14	33
Nedovedu posoudit	25	60
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 5 - Grafické zpracování otázky 9

Zdroj: vlastní šetření

Odpovědi tázaných respondentů na otázku, zda vnímají inkluzivní vzdělávání, jako prostředek eliminace sociální nerovnosti jsou rozporuplné. 25 pedagogů nedovede posoudit výsledek inkluzivního vzdělávání, 14 respondentů představující 33% vyjádření poukazuje ve svých odpovědích, že inkluzivní vzdělávání nebude mít na sociální nerovnost žádný vliv a pouze 3 respondenti z celkového počtu vnímají inkluzi jako prostředek vedoucí k odstranění sociální nerovnosti mezi jednotlivci, a to tak, že povede ke zvýšení sociálního citění. Závěr tohoto zjištění bude potvrzen či vyvrácen v rámci dlouhodobého časového horizontu prostřednictvím sledování tohoto úkazu.

8.3.10 Zařízení pro výkon ústavní či jiné ochranné výchovy

Ústavní a jiná ochranná výchova pro děti, žáky a studenty je velice důležitým modelem vzdělávání, a to pro jedince, kteří se z určitých důvodů nemohou vzdělávat v běžných školách a školských zařízeních. Z tohoto důvodu byli respondenti tázáni na přehled těchto zařízení, pro zjištění informovanosti pedagogů v této oblasti.

Otázka: Jaká zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy znáte?

Tato otázka je zacílena na jakýsi přehled pedagogů v oblasti ústavní či jiné ochranné výchovy, do které může být dítě, žák či student za určitých okolností umístěn. Výstupem zjištění je, že krom 6 respondentů, kteří nevedli žádné takové zařízení, tak 36 respondentů v převážné

většinou uvedlo diagnostické ústavy, výchovné ústavy a dětské domovy. Přibližná 1/3 respondentů pak uvedla ústavy mládeže či linku bezpečí. Závěr tohoto zjištění může být konstatován za příznivý, vzhledem k počtu uvedených zařízení a poměru respondentů, kteří takové zařízení uvedli a mezi těmi, kteří o těchto zařízeních neví.

8.3.11 Negativa související se sociálním a sociokulturním znevýhodněním v oblasti školství

Otázka sociálního znevýhodnění je velmi frekventované téma na všech školách a školských zařízeních. Touto problematikou se za karierní život pedagoga, setká pravděpodobně téměř každý pedagog, a to díky různorodosti každého jedince, který je odlišný, jak svými projevy učení, tak také projevy chování odrážejícími se ve výchově a rodinné kultuře.

Otázka: S jakými problémy bývá tradičně spojeno sociální a sociokulturní znevýhodnění ve školství?

Sociální situace jedince a tedy z ní vyplývající možnost sociokulturního znevýhodnění má velmi úzkou souvislost s projevy chování a taktéž učení. Dotazovaní respondenti na otázku souvislosti určitého sociálního znevýhodnění a oblasti školství odpovídali velmi rozmanitě. Většina respondentů vidí souvislost mezi neschopností začlenit se do kolektivu s šikanou, kde se tyto aspekty navzájem podporují. Dále pak jmenovali aspekty, které vycházejí z domácího prostředí v souvislosti s přípravou do škol či školských zařízení, financemi a modelem výchovy, z kterého pak pramení časté absence. Ač tato otázka měla velmi rozmanité odpovědi, tak 6 respondentů na tuto otázku nedokázalo odpovědět. Z široké škály důvodů sociálního znevýhodnění lze usoudit, že pedagogové jsou s touto tematikou dobře obeznámeni a vidí ji jako velký problém.

8.3.12 Školy a školská zařízení splňující aktuální požadavky inkluzivního vzdělávání

Díky současnému směru vzdělávání České republiky, byli respondenti osloveni pro vyslovení alespoň tří škol či školských zařízení splňující aktuální požadavky vzdělávání. Cílem tohoto zjištění je výstup, který informuje o celkové připravenosti inkluzivního vzdělávání a povědomí pedagogů v oblasti profesní sféry.

Otázka: Znáte alespoň tři školy (školská zařízení), která splňují aktuální požadavky strategie inkluzivního vzdělávání v rámci Vašeho okolí?

Zadaná otázka na aktuální stav škol a školských zařízení s ohledem na splnění požadavků inkluzivního vzdělávání byla velmi ovlivněna daným regionem a sousedním prostředím školy, kde bylo dotazníkové šetření prováděno, jelikož se odpovědi respondentů opakovali. Pedagogové uvedli ZŠ a MŠ Pilníkov, ZŠ Voletiny, ZŠ V Domcích v Trutnově a ZŠ Komenského v Trutnově. Takto odpovídalo 28 respondentů, naproti tomu zbývajících 14 respondentů nevedlo žádnou školu ani školské zařízení vyhovující aktuálním požadavkům inkluzivního vzdělávání.

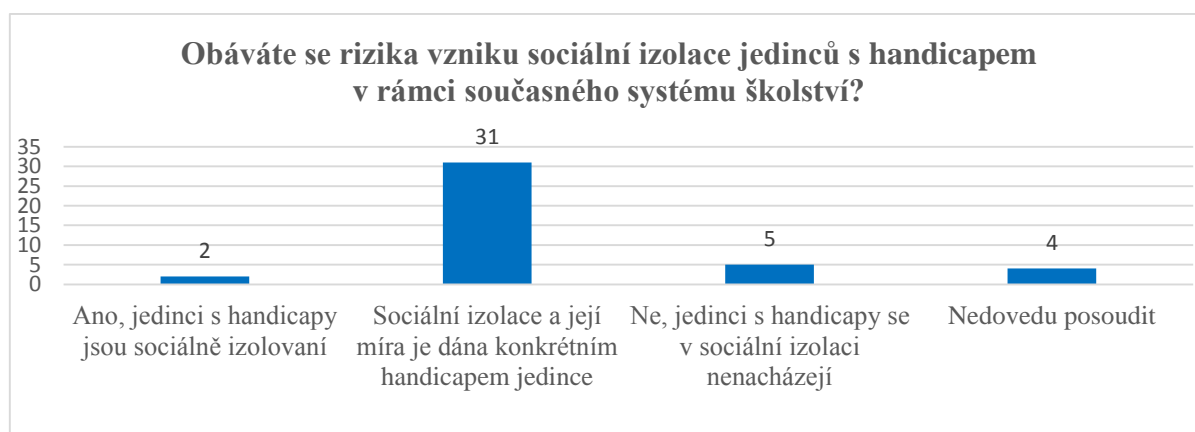
8.3.13 Riziko sociální izolace jedinců s handicapem

Tato položená otázka, má za cíl zjištění názoru pedagogů, kteří vyslovují souhlas v souvislosti sociální izolace s handicapem jedinců či tuto souvislost omezují mírou konkrétního handicapu nebo neshledávají žádnou souvislost handicapu se sociální izolací. Poslední variantou výběru odpovědi, je pak nulové povědomí v této problematice, reprezentováno možnostmi, nedovedu posoudit.

Tabulka 6 - Obáváte se rizika vzniku sociální izolace jedinců s handicapem v rámci současného systému školství?

Položka 13	Četnost	%
Ano, jedinci s handicapem jsou sociálně izolovaní	2	5
Sociální izolace a její míra je dána konkrétním handicapem jedince	31	74
Ne, jedinci s handicapem se v sociální izolaci nenacházejí	5	12
Nedovedu posoudit	4	10
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 6 - Grafické zpracování otázky 13

Zdroj: vlastní šetření

Otázka zabývající se vznikem sociální izolace jedinců s handicapem spadající do současného systému školství. Tato otázka byla položena jako názor pedagogů na současné sociální vyloučení jedinců s handicapem. 31 respondentů představující 74 % se ztotožňuje s názorem, že sociální izolace jedince je dána mírou a typem handicapu jedince. Toto zjištění se jeví, jako zdravá úvaha a nadhled nad danou tematikou. Dále pak 2 respondenti uvedli, že se handicapovaní jedinci nacházejí v sociální izolaci, oproti tomu 5 tázaných pedagogů uvedlo, že se jedinci s handicapem v sociální izolaci vůbec nenacházejí a 4 respondenti zastupující 10 % nedovede danou problematiku posoudit.

8.3.14 Postoj a projev vlastního názoru k inkluzivnímu vzdělávání

Níže uvedená otázka dává respondentům prostor pro vyjádření souhlasu či nesouhlasu inkluzivního vzdělávání. Je to oblast pro pedagogy vcelku citlivá, jelikož se směr inkluzivního vzdělávání velmi dotýká jejich pracovního i psychického vytížení.

Tabulka 7 - Považujete se za zastávce/zastávky inkluzivního vzdělávání?

Položka 14	Četnost	%
Rozhodně ano	1	2
Spíše ano	6	14
Spíše ne	28	67
Rozhodně ne	7	17
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 7 - Grafické zpracování otázky 14

Zdroj: vlastní šetření

Touto otázkou se dotazníkové šetření dostává k vyslovení souhlasu či nesouhlasu pedagogů s inkluzivním vzděláváním. Absolutní souhlas vyslovil pouhý 1 respondent, 6 respondentů se k inkluzivnímu vzděláváním spíše přiklání a dávají této vzdělávací strategii šanci uplatnění v pedagogické metodice, 28 respondentů představující 67% zastoupení vyslovilo spíše skepsi k inkluzivnímu vzděláváním a absolutní nesouhlas, pak je zastoupen 7 respondenty v 17 %. Z výsledků dotazování na tuto otázku je možné usuzovat převažující skeptický až negativní přístup pedagogů na inkluzivní vzděláváním.

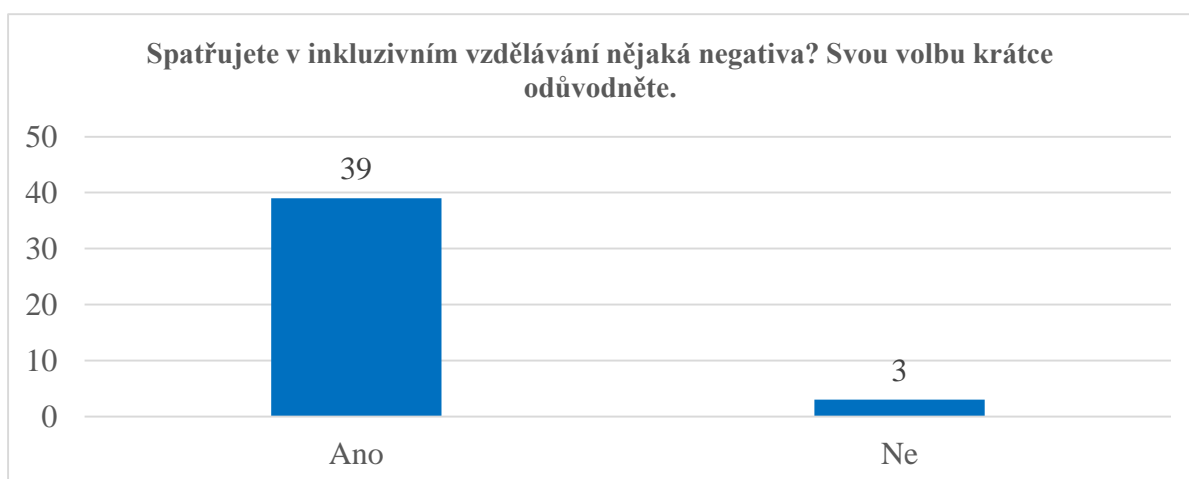
8.3.15 Negativní ohlasy inkluzivního vzděláváním

Tato otázka je dána pro specifikaci spokojenosti či nespokojenosti s inkluzivním vzděláváním, kde pedagogové měli prostor pro uvedení důvodů, proč s inkluzivním vzděláváním nesouhlasí, nebo kde shledávají jeho nedostatky.

Tabulka 8 - Spatřujete v inkluzivním vzděláváním nějaká negativa? Svou volbu krátce odůvodněte.

Položka 15	Četnost	%
Ano	39	93
Ne	3	7
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 8 - Grafické zpracování otázky 15

Zdroj: vlastní šetření

Výstup otázky na shledání negativ inkluzivního vzděláváním se dá z předchozího zjištění otázky 14 předvídat. Negativa inkluzivního vzděláváním vidí 39 respondentů v 93% zastoupení.

Tito respondenti uvedli jako hlavní důvod nedostatek finančních prostředků a shledávají problém vysokého počtu žáků ve třídách, dále pak vidina v nenaplnění potenciálu nadaných žáků a zcela odlišné metodické postupy k žákům s mentálním postižením, kteří se vyznačují určitými výchovnými a vzdělávacími specifiky. Pro úplnou bezchybnost inkluzivního vzdělávání se pak vyslovili 3 respondenti představující 7 %. Závěrem tohoto zjištění jsou značné trhliny, kterými proces inkluzivní vzdělávání trpí vzhledem ke jmenovaným negativům.

8.3.16 Pozitivní ohlasy inkluzivního vzdělávání

Otázka číslo 16 je stejně jako předešlá otázka dána pro specifikaci spokojenosti či nespokojenosti s inkluzivním vzděláváním, kde pedagogové měli prostor pro uvedení důvodů, proč s inkluzivním vzděláváním souhlasí, nebo v čem shledávají jeho přínos.

Tabulka 9 - Spatřujete v inkluzivním vzdělávání nějaká pozitiva? Svou volbu krátce odůvodněte.

Položka 16	Četnost	%
Ano	34	81
Ne	8	19
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 9 - Grafické zpracování otázky 16

Zdroj: vlastní šetření

Otázka vztahující se k pozitivním ohlasům inkluzivního vzdělávání nejeví příznaky absolutního zamítnutí inkluzivního vzdělávání, jelikož 34 respondentů v 81% zastoupení shledává určité pozitivum v tomto přístupu. Pedagogové vidí přínos ve zvyšování míry sociálního citění a celkové empatie a také pomoci druhým. Žádné pozitivum potom nevidí 8 respondentů, kteří zastupují 19 % z celkového počtu.

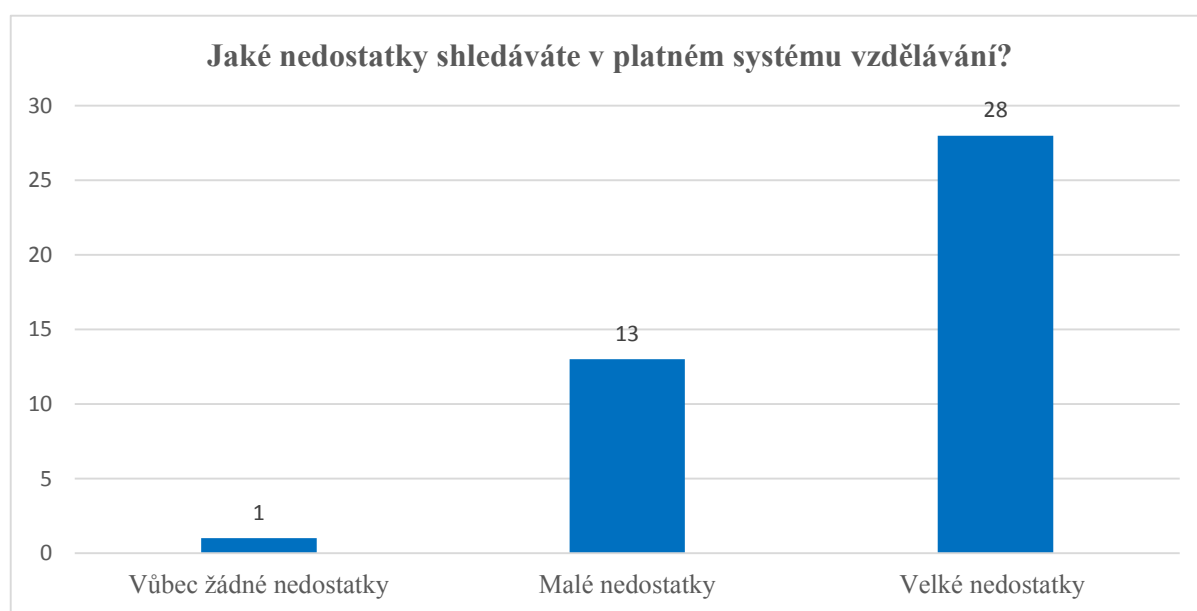
8.3.17 Nedostatky platného vzdělávacího systému

Zde se respondenti vyjádřili k platnému vzdělávacímu systému, k jejich míře nedostatků i úplné spokojenosti s platným vzdělávacím systémem.

Tabulka 10 - Jaké nedostatky shledáváte v platném systému vzdělávání?

Položka 17	Četnost	%
Vůbec žádné nedostatky	1	2
Malé nedostatky	13	31
Velké nedostatky	28	67
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 10 - Grafické zpracování otázky 17

Zdroj: vlastní šetření

Zde byli respondenti tázáni, zda vnímají nedostatky platného vzdělávacího systému, a jakou míru tyto nedostatky mají. Výsledky zjištění jeví značnou skepsi a negativní názor na současný vzdělávací systém, pouze 1 respondent odpověděl, že neshledává žádný nedostatek v platném

vzdělávacím systému, malé nedostatky pak pocítuje 13 tázaných pedagogů v 31% zastoupení a zásadní nedostatky pak 28 respondentů v 67% zastoupení.

8.3.18 Náprava nedostatků současného systému vzdělávání

U této otázky měli respondenti prostor pro projev vlastního názoru v oblasti náprav nedostatků současného systému vzdělávání.

Otázka: Jaká by byla přijatelná náprava k odstranění nedostatků současného systému vzdělávání?

Respondenti, kteří dokázali argumentovat nedostatky, které vnímají, tak nejčastěji zmiňovali změny, potažmo reformu celého systému a změny zejména v oblasti financování. Dále pak oblast týkající se velkého počtu dětí, žáků a studentů ve třídách, kde se se zvyšujícím se počtem jedinců, zužuje prostor pro kvalitní výuku. Další nedostatek pedagogové shledávají v malém počtu asistentů pedagogů a malém počtu vyučujících hodin přírodovědných předmětů. 16 tázaných respondentů pak nedokázalo uvést žádnou nápravu k nedostatkům současného systému vzdělávání.

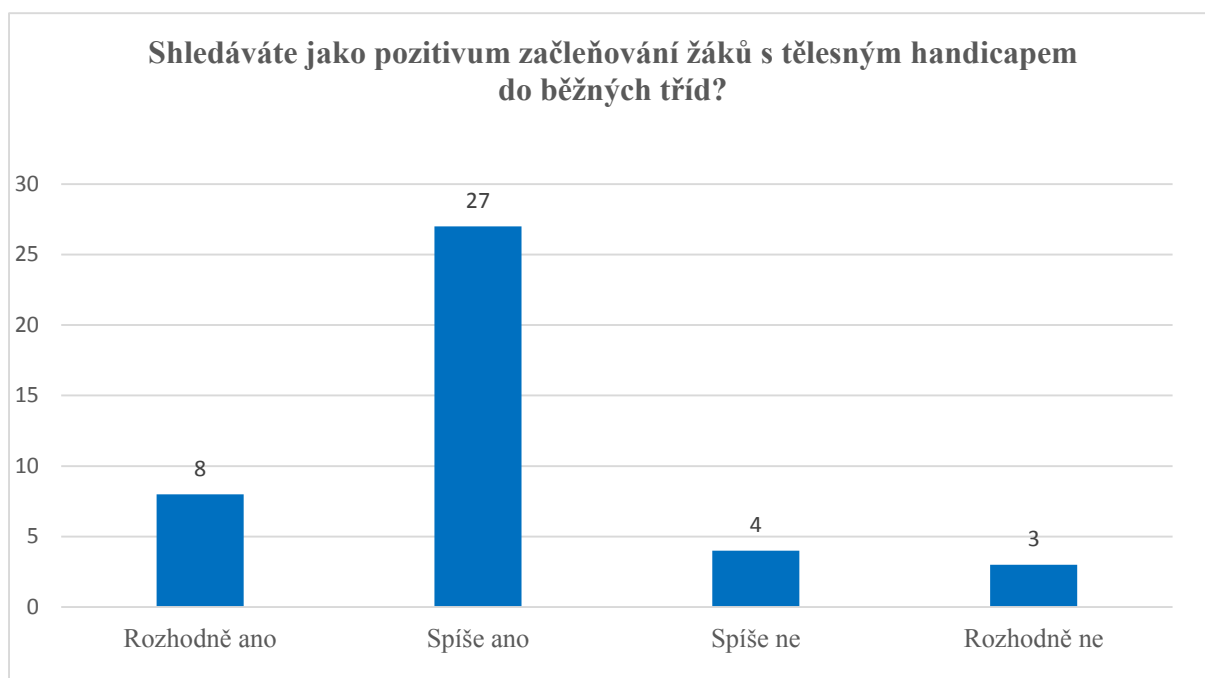
8.3.19 Názor pedagogů na začleňování žáků s tělesným handicapem do běžných tříd

Názoru začleňování žáků s tělesnými handicapy je věnována otázka číslo 19, kde jsou respondenti tázáni, zda mají tito jedinci být začleňováni do běžných tříd vzhledem ke svému handicapu.

Tabulka 11 - Shledáváte jako pozitivum začleňování žáků s tělesným handicapem do běžných tříd?

Položka 19	Četnost	%
Rozhodně ano	8	19
Spíše ano	27	64
Spíše ne	4	10
Rozhodně ne	3	7
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 11 - Grafické zpracování otázky 19

Zdroj: vlastní šetření

Výsledky tvrzení respondentů se přiklání k přístupu začleňování jedinců s tělesnými handicapem do běžných tříd, konkrétně se jedná o 8 respondentů, kteří vyjádřili absolutní souhlas se začleňováním těchto jedinců do běžných tříd a 27 respondentů v 64% vyjádření se spíše k této variantě přiklání. 4 respondenti se spíše od této možnosti odklánějí a 3 respondenti v 7% vyjádření tuto možnost absolutně odmítají. Z těchto zjištění, lze usuzovat, že pedagogové vnímají tělesně handicapové děti, žáky a studenty jako jedince, kteří by měli být do běžných tříd zařazeni.

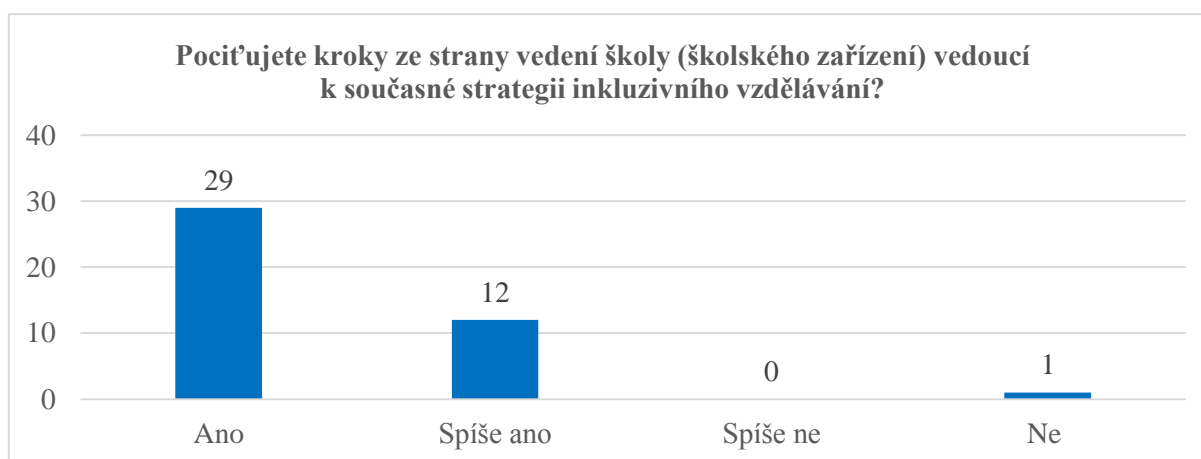
8.3.20 Postoj vedení školy (školského zařízení) k současné strategii inkluzivního vzdělávání

Otázka cílená na zjištění postoje škol a školských zařízení k současné strategii inkluzivního vzdělávání. Zjištění, zda škola či školské zařízení podniká kroky k naplnění inkluzivního vzdělávání či jeví spíše nečinnost v dané oblasti.

Tabulka 12 - Pociťujete kroky ze strany vedení školy (školského zařízení) vedoucí k současné strategii inkluzivního vzdělávání?

Položka 20	Četnost	%
Ano	29	69
Spíše ano	12	29
Spíše ne	0	0
Ne	1	2
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 12 - Grafické zpracování otázky 20

Zdroj: vlastní šetření

Výstup položené otázky jeví značně pozitivní výsledky, jelikož 12 respondentů v 29% zastoupení, se přiklání ke krokům, které škola či školské zařízení provádí pro zavedení inkluzivního vzdělávání a 29 respondentů v 69% zastoupení tvrdí, že škola či školské zařízení tyto kroky plní naplno. Z celého zjištění pouze 1 respondent na tuto otázku odpověděl, že škola či školské zařízení žádné takové kroky směřující k inkluzi nejeví.

8.3.21 Plán postupu inkluzivního vzdělávání

Otázka číslo 21 je zacílena na zjištění aktuálního stavu škol a školských zařízení v oblasti inkluzivního vzdělávání. Touto otázkou je zjišťována aktuální fáze plánu postupu inkluzivního vzdělávání. Respondent vybírá z možnosti, že škola či školské zařízení má vypracován plán postupu inkluzivního vzdělávání, plán postupu je ve fázi tvorby, plán postupu není vytvořen ani se nevytváří, či že respondent o fázi tohoto plánu neví.

Tabulka 13 - Má Vaše škola (školské zařízení) vypracován plán postupu inkluze vzdělávání?

Položka 21	Četnost	%
Ano	23	55
Škola (školské zařízení) v současné době plán postupu inkluze vypracovává	6	14
Ne	6	14
Nevím	7	17
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetřen

Obrázek 13 - Grafické zpracování otázky 21

Zdroj: vlastní šetření

Víše uvedená tabulka i graf informují o tom, že 23 respondentů ví, že škola či školské zařízení má plán postupu inkluzivního vzdělávání vytvořen, dále pak 6 respondentů ve 14% zastoupení ví, že plán postupu inkluze je ve fázi tvorby, dalších 6 respondentů odpovědělo, že tento plán není vytvořen ani se nevytváří a zbývajících 7 respondentů neví o aktuální fázi plánu postupu inkluzivního vzdělávání. Závěr může být zhodnocen jako vcelku pozitivní výsledek zjištění, protože téměř polovina respondentů odpověděla, že plán postupu je vypracován.

8.3.22 Odhad finančních prostředků nezbytných pro splnění požadavků strategie inkluzivního vzdělávání

Touto otázkou zaměřenou na finanční prostředky inkluzivního vzdělávání, se lze informovat na fázi odhadu finančních prostředků škol a školských zařízení, nezbytných ke splnění požadavků inkluzivního vzdělávání.

Tabulka 14 - Má Vaše škola (školské zařízení) vypracován odhad finančních prostředků, které jsou potřebné ke splnění požadavků strategie inkluze vzdělávání?

Položka 22	Četnost	%
Ano	4	10
Škola (školské zařízení) v současné době odhad finančních prostředků vypracovává	6	14
Ne	19	45
Nevím	13	31
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 14 - Grafické zpracování otázky 22

Zdroj: vlastní šetření

Otázka fáze finančního odhadu jeví spíše nepříznivé výsledky a nepřipravenost škol a školských zařízení v této oblasti, protože 19 respondentů v 45% zastoupení zvolilo možnost, že tento odhad vypracován není, 6 respondentů zvolilo aktuální fázi tvorby, dalších 13 tázaných o aktuální fázi odhadu finančních prostředků inkluzivního vzdělávání není obeznámeno a pouze 4 respondenti odpověděli, že tento odhad je vypracován a připraven.

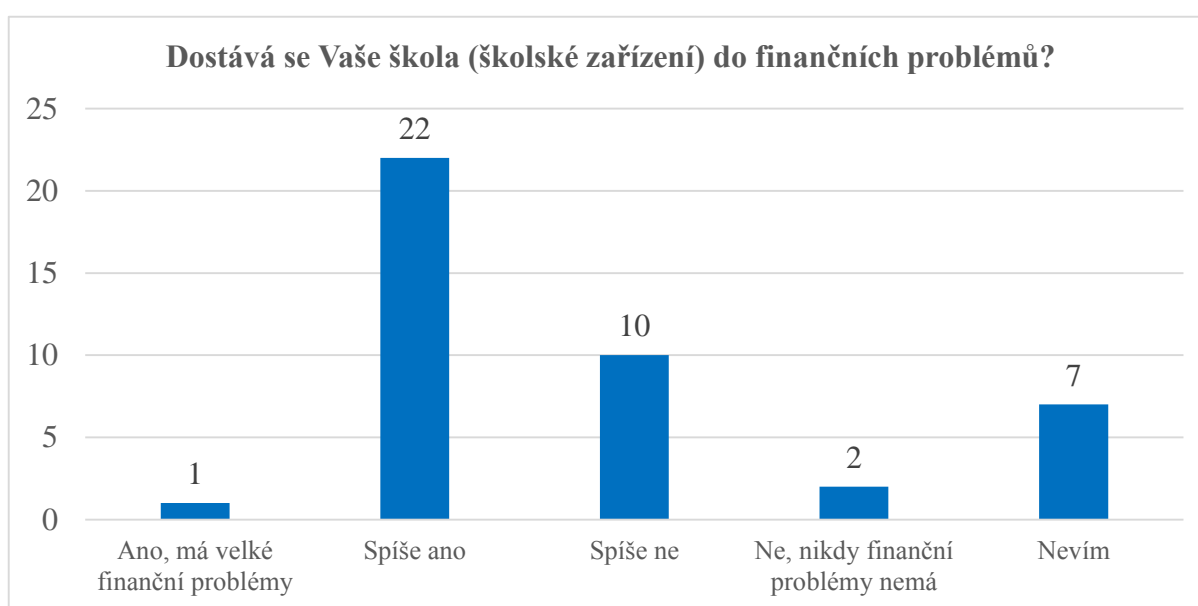
8.3.23 Finanční situace školy (školského zařízení)

I tato otázka je zaměřena na finanční situaci škol či školského zařízení, kde je zjišťován příznivý či nepříznivý stav finančních prostředků. Respondent si zde volí jednu z variant, a to dle příznivé či nepříznivé míry finančních prostředků škol či školských zařízení.

Tabulka 15 - Dostává se Vaše škola (školské zařízení) do finančních problémů?

Položka 23	Četnost	%
Ano, má velké finanční problémy	1	2
Spíše ano	22	52
Spíše ne	10	24
Ne, nikdy finanční problémy nemá	2	5
Nevím	7	17
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 15 - Grafické zpracování otázky 23

Zdroj: vlastní šetření

Tázaní pedagogové se ve výše uvedené otázce vyjádřili k finanční situaci školy či školského zařízení, kde vykonávají svou profesí. 22 respondentů v 52% zastoupení shledává finanční situaci jako spíše nepříznivou, 1 respondent spatřuje finanční situaci jako velmi problematickou oblast, 10 respondentů vidí finanční situaci jako spíše oblast trpící problémy. Další 2 respondenti uvedli, že škola či školské zařízení se nikdy s finančními problémy nepotýká a zbývajících 7 respondentů nedovede na otázku finanční situace odpovědět. Z těchto výsledků se lze domnívat, že se školy a školská zařízení dostávají do nepříznivých finančních situací.

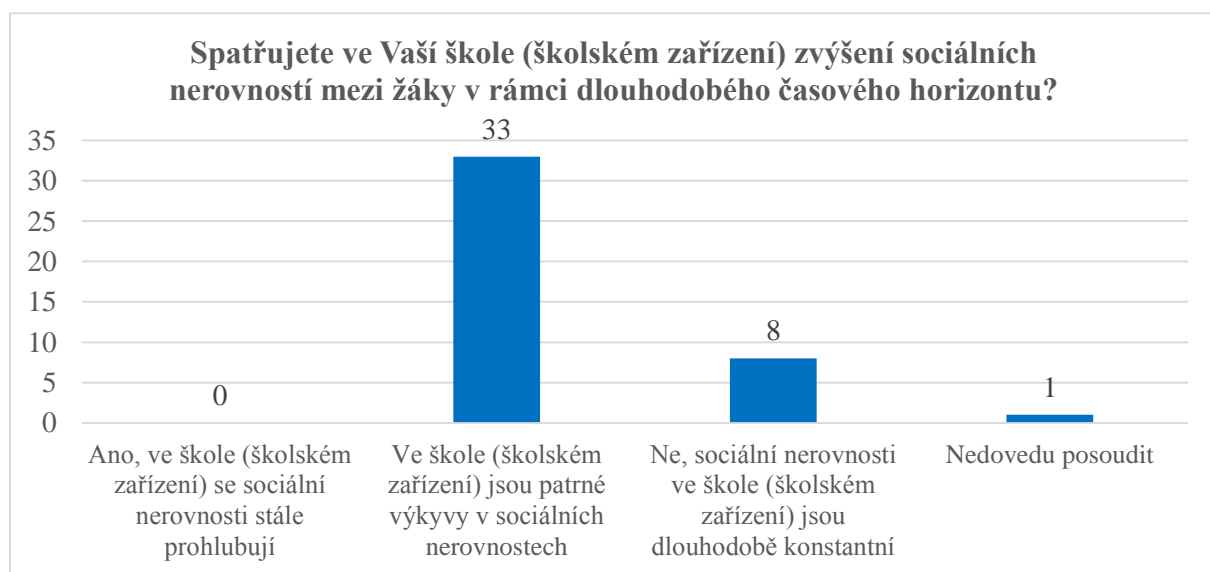
8.3.24 Dlouhodobý vývoj sociální nerovnosti mezi žáky

Otázka číslo 24 je orientována na dlouhodobí časový horizont sledovaných sociálních nerovností mezi jednotlivci. Tázaný pedagog volí jednu z možností uvedených v níže vytvořené tabulce, a to dle prohlubujících se sociálních nerovností, patrných výkyvů, dlouhodobé neměnnosti, či že respondent tuto problematiku nedovede posoudit.

Tabulka 16 - Spatřujete ve Vaší škole (školském zařízení) zvýšení sociálních nerovností mezi žáky v rámci dlouhodobého časového horizontu?

Položka 24	Četnost	%
Ano, ve škole (školském zařízení) se sociální nerovnosti stále prohlubují	0	0
Ve škole (školském zařízení) jsou patrné výkyvy v sociálních nerovnostech	33	79
Ne, sociální nerovnosti ve škole (školském zařízení) jsou dlouhodobě konstantní	8	19
Nedovedu posoudit	1	2
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 16 - Grafické zpracování otázky 24

Zdroj: vlastní šetření

Z grafu lze vyčíst patřičné rozdíly v odpovědích respondentů, jelikož žádný respondent nespátřuje ve škole či školském zařízení prohlubující se sociální nerovnosti, naproti tomu 33 respondentů v 79% zastoupení ve škole či školském zařízení spatřuje patrné výkyvy sociálních nerovností, dalších 8 respondentů vidí sociální nerovnost v dlouhodobém měřítku jako konstantní a pouhý 1 respondent nedovede tuto problematiku posoudit.

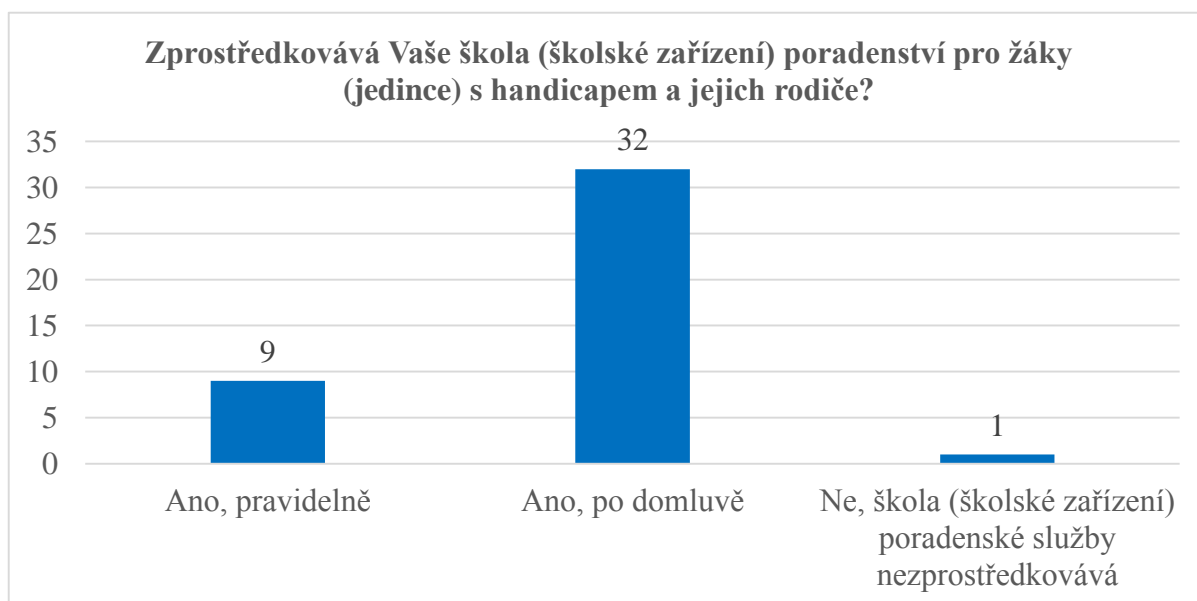
8.3.25 Poskytování poradenských služeb

Poradenské služby neodmyslitelně patří k pedagogické činnosti v oblasti vzdělávání, jelikož se tu probírají více či méně důležité otázky prospěchu, chování, ale i celkového prospívání či neprospívání dítěte, žáka či studenta.

Tabulka 17 - Zprostředkovává Vaše škola (školské zařízení) poradenství pro žáky (jedince) s handicapem a jejich rodiče?

Položka 25	Četnost	%
Ano, pravidelně	9	21
Ano, po domluvě	32	76
Ne, škola (školské zařízení) poradenské služby nezprostředkovává	1	2
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 17 - Grafické zpracování otázky 25

Zdroj: vlastní šetření

Výstupem stavu poskytování poradenských služeb škol a školských zařízení je velmi příznivé, protože 32 respondentů v 76% zastoupení na tuto problematiku odpovědělo, že poradenské služby jsou poskytovány po předchozí domluvě a 9 respondentů odpovědělo, že tyto služby jsou poskytovány pravidelně v určitém časovém horizontu. Pouze 1 respondent odpověděl, že poradenské služby poskytovány nejsou.

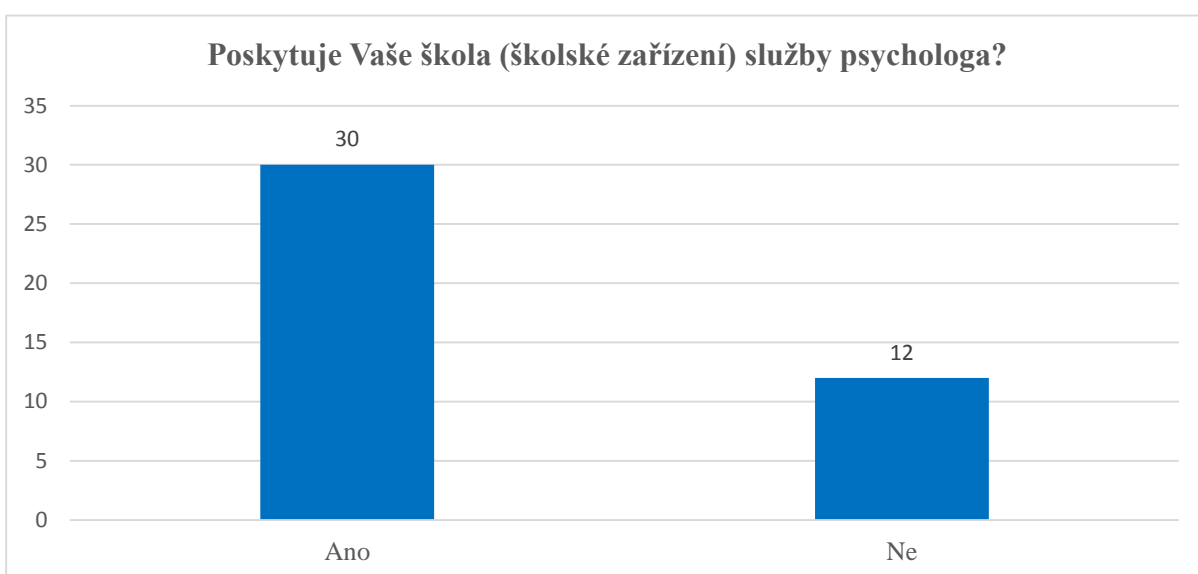
8.3.26 Poskytování služeb psychologa

Otázka 26 směřována na zjištění stavu poskytování psychologických služeb škol a školských zařízení, díky důležitému postavení a funkci psychologa.

Tabulka 18 - Poskytuje Vaše škola (školské zařízení) služby psychologa?

Položka 26	Četnost	%
Ano	30	71
Ne	12	29
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 18 - Grafické zpracování otázky 26

Zdroj: vlastní šetření

Otázka poskytování služeb psychologa jeví taktéž pozitivní výsledky, jelikož 30 tázaných pedagogů v 71% zastoupení říká, že škola či školské zařízení služby psychologa poskytuje a zbývajících 12 respondentů na tuto otázku odpovědělo záporně. Výsledek lze konstatovat pomocí poměru poskytování a neposkytování služeb psychologa, jako vcelku pozitivní stav.

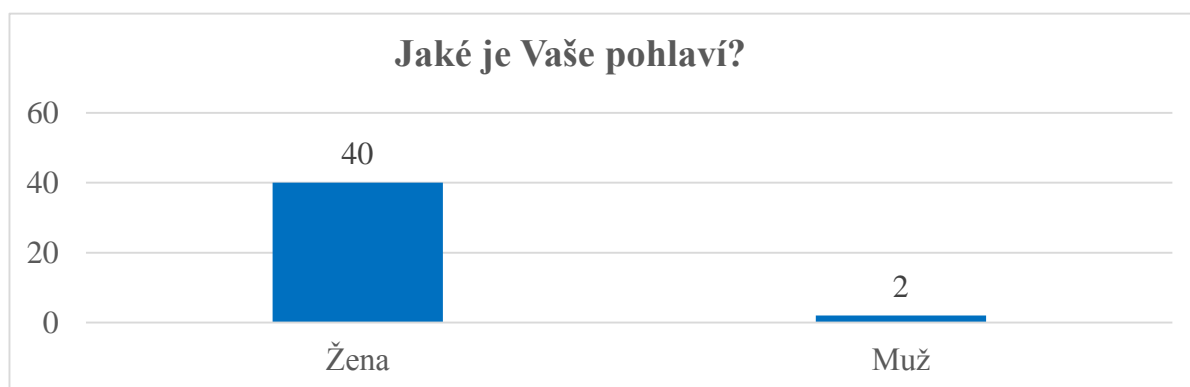
8.3.27 Pohlaví respondentů

Zde jsou respondenti tázáni na pohlaví, kde je zjišťováno početní zastoupení žen a mužů ve školách a školských zařízeních.

Tabulka 19 - Jaké je Vaše pohlaví?

Položka 27	Četnost	%
Žena	40	95
Muž	2	5
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 19 - Grafické zpracování otázky 27

Zdroj: vlastní šetření

Vzhledem k popularitě této profese u žen, není zjištění 95% zastoupení žen ve školách a školských zařízeních překvapivým zjištěním. Z celkového počtu respondentů se dotazníkového šetření zúčastnilo 40 žen a 2 muži v 5% zastoupení.

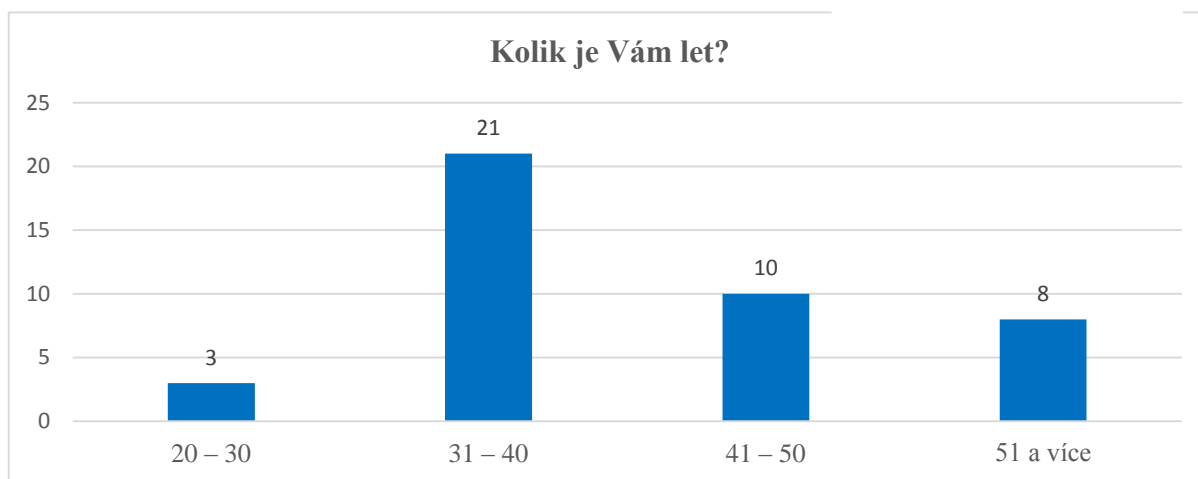
8.3.28 Věkové zastoupení respondentů

Otázka věkového zastoupení je otázkou identifikační pro zjištění věkové struktury a věkového zastoupení pedagogů škol a školských zařízení.

Tabulka 20 - Kolik je Vám let?

Položka 28	Četnost	%
20 – 30	3	7
31 – 40	21	50
41 – 50	10	24
51 a více	8	19
Celkem	42	100

Zdroj: vlastní šetření

Obrázek 20 - Grafické zpracování otázky 28

Zdroj: vlastní šetření

Otázka věkové struktury škol a školských zařízení už jeví rozmanitější rozložení a to díky 3 respondentům mezi lety 20 až 30 let, 21 respondenty, mezi lety 31 až 40 v 50% zastoupení, 10 respondentů je ve věku 41 až 50 let a 8 respondentům je více jak 51 let. Závěr tohoto zjištění, lze konstatovat, že populace pedagogů škol a školských zařízení se nachází ve středním věku.

8.4 Závěrečné zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo zacíleno na pedagogy základních škol Královehradeckého kraje. Konkrétně se jedná ZŠ a MŠ Pilníkov, ZŠ Chotěvice a ZŠ Komenského ve městě Trutnov. Dotazník je rozčleněn na určité okruhy, ke kterým se vztahují otázky. Tyto okruhy jsou členěny, dle celkové osvěty a znalostí pedagogů v rámci inkluzivního vzdělávání, jejich zkušenosti, znalosti a pohled na sociální a ekonomický aspekt inkluzivního vzdělávání a vyslovení vlastního názoru na tuto problematiku. Závěr, který vyplývá ze zjištěných výsledků, lze interpretovat jako nepřipravenost respondentů na zavedení systému inkluzivního vzdělávání, jelikož téměř 80 % tázaných odpovědělo, že tuto strategii znají pouze na základní

úrovni, naproti tomu, lze konstatovat, že pedagogové se samotných inkluzivním vzděláváním mají bohaté zkušenosti a povědomí o tom, co jednotlivec s určitým typem znevýhodnění potřebuje. Okruh otázek finanční oblasti má rozporuplné výsledky, jelikož pouhých 10 % pedagogů odpovědělo, že jejich škola má vypracován odhad finančních prostředků nezbytných pro splnění požadavků inkluzivního vzdělávání a 22 % respondentů uvedlo, že se jejich škola dostává do menších finančních problémů. Výsledky zjištěné projevem vlastního názoru, lze zhodnotit, jako negativní postoj pedagogů a projev značné nedůvěry v tuto strategii. Celkový pohled na daná zjištění mohou být zhodnoceny, jako nepřipravenost pedagogů v oblasti znalostí systému inkluzivního vzdělávání a projev značné skepse v dané problematice.

8.5 SWOT analýza vlastního šetření

SWOT analýza v tomto případě představuje přehled silných a slabých stránek inkluzivního vzdělávání a jeho potenciální hrozby a příležitosti.

Tabulka 21 – SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ✓ zkušenosti pedagogů s jedinci trpícími určitými typy znevýhodnění ✓ zkušenosti pedagogů s nepříznivými sociálními jevy (šikana, záškoláctví, ...) ✓ pozitivní přístup pedagogů k začleňování dětí, žáků a studentů s tělesným handicapem do běžných tříd ✓ školy a školská zařízení vytvářejí prostředí, vyhovující současné strategii inkluzivního vzdělávání ✓ pozitivní přístup škol v oblasti poskytování poradenských a psychologických služeb 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ neznalost pedagogů současné strategie vzdělávání dle MŠMT ✓ nedostatečné znalosti pedagogů v oblasti ústavní a ochranné výchovy, která úzce souvisí se speciální pedagogikou ✓ skeptický až kritický postoj pedagogů k inkluzivnímu vzdělávání ✓ někteří pedagogové považují přítomnost asistentů pedagogů za rušivý element výuky ✓ nepřipravenost škol ve finanční oblasti (nemají vypracovány odhady finančních prostředků) ✓ školy se v mnoha případech dostávají do finančních obtíží, v rámci krátkodobého časového horizontu (inkluze jako další finanční zátěž)

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ✓ budoucí využití zkušeností pedagogů v oblasti negativních jevů (šikana, záškoláctví, ...) ✓ zvýšení míry empatie a sociálního citění ✓ uplatnění principu solidarity (nemocného se zdravým) ✓ děti, žáci a studenti se znevýhodněním se pravděpodobně nebudou cítit na okraji společnosti, díky snaze o jejich začlenění 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ jedinci s vyššími stupni znevýhodnění se budou pravděpodobně nacházet v sociální izolaci (těžší handicap) ✓ skepse a kritický přístup pedagogů může přetrvávat a v budoucnu představovat negativní dopady na kvalitu pedagogické práce ✓ potenciální odchod nadaných žáků z běžných tříd ✓ děti, žáci a studenti se znevýhodněním nebudou nikdy moci vynikat ve stejných disciplínách, jako děti, žáci a studenti bez těchto znevýhodnění – z toho vyplývá přetrvávající a neodstranitelná izolace ✓ obavy ze zvýšení psychické zátěže pedagogů, z důvodů velkého počtu žáků ve třídách

Zdroj: vlastní zpracování

Víše uvedená SWOT analýza uvádí silné a slabé stránky, dále hrozby a příležitosti z pohledu spíše sociálních dopadů, avšak nesmí dojít k opomíjení finanční stránky této problematiky, která zakládá nemalé dopady, jak na rozpočet MŠMT, tak na rozpočty škol a školských zařízení.

10. 4. 2017 Novinky.cz vydaly na svých stránkách článek o tom, že o nová podpůrná opatření pro postižené a znevýhodněné děti je ve školách velký zájem, a také to, že inkluze ve školách už vyšla na miliardu korun. Ve školním roce 2016/17 na tato opatření nově dosáhlo už 26 949 dětí s handicapem, kde MŠMT pro ně do konce února rozdělilo 854 milionů korun, a to k celkovému počtu dětí s postižením na základních školách, kterých je kolem 50 tisíc [14].

ZÁVĚR

V práci byly vysvětleny teoretické aspekty vzdělávání, jeho funkce v lidské společnosti, zásady a cíle, na kterých je systém vzdělávání České republiky založen. Jmenované a popsané zásady a cíle jsou body, kde při jejich dodržování je naplněn cíl vzdělávání. Druhá kapitola je zaměřena na samotnou soustavu českého školství, kde je podrobný popis zřizovatelů škol a školských zařízení, jejich organizace, která představuje členění škol a školských zařízení. Další část této kapitoly se věnuje formám vzdělávání, vzdělávacím programům a popisu povinné školní docházky. Třetí kapitola této práce se zabývala reformní pedagogikou, jejími cíli a koncepcemi v oblasti výchovy a škol. Druhá polovina kapitoly obsahuje znaky, kterými se reformní pedagogika vyznačuje. Další kapitola je už zacílena na speciální pedagogiku, kde je podrobně popsána její charakteristika a znaky, členění speciální pedagogiky a disciplíny. S touto problematikou úzce souvisí pojetí znevýhodnění a jejich klasifikace, jako je porucha, handicap, inkluze, integrace či segregace, které jsou rovněž v této kapitole vysvětlena. Pátá kapitola nastolila už samotnou problematiku, ke které bakalářská práce směřovala, a to inkluzivní systém vzdělávání. Zde byl podrobně popsán proces inkluzivního vzdělávání, jeho záměr a předpoklady, za kterých je tato strategie úspěšná. Popis podpůrných opatření je rovněž tématem této kapitoly, kde jsou podpůrná opatření vyložena, jako prostředek užití práva na vzdělávání a jako prostředek k naplnění vzdělávacích možností dítěte, žáka či studenta, který ke svým speciálním vzdělávacím potřebám vyžaduje určitou pomoc v podobě podpůrných opatření, která jsou zastřešujícím pojmem k naplnění těchto potřeb. Šestá kapitola je věnována samotnému financování, a to jak financování celkového školství, jako jsou příjmy a základní pravidla hospodaření školských právnických osob, pravidla výkonu hlavní a vedlejší činnosti, tak také výsledku hospodaření. Sedmá kapitola je rovněž věnována oblasti financování, konkrétně financování systému inkluzivního vzdělávání s konkrétně a aktuálně vynaloženými prostředky k zajištění podpůrných opatření. Dále pak vyjádření míry dopadů financování těchto podpůrných opatření, kterým je věnován vstup do této problematiky. Další část kapitoly informuje o prostředcích, které již Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vynaložilo během prvního čtvrtletí roku 2017. Tuto kapitolu uzavírají údaje o financování školských poradenských služeb, které rovněž pocítilo změny, a to v citelném navýšení finančních prostředků. Po teoretické části bakalářské práce, byla poslední kapitola věnována vlastnímu výzkumu. V tomto případě se jednalo o průzkum, který měl za cíl zjištění osvěty a názorů pedagogů v oblasti inkluzivního vzdělávání. Tento výzkum byl prováděn pomocí dotazníkového šetření, kterého se účastnilo celkem 42 respondentů z řad pedagogů tří

základních škol Královehradeckého kraje. Dotazník byl tvořen 28 otázkami, které byly systematicky seřazeny a byly zacíleny do okruhů. Jednalo se o okruh znalostí pedagogů v rámci strategie inkluzivního vzdělávání, otázky cílené na zkušenosti s touto problematikou, dále pak otázky zkoumající sociální a ekonomické aspekty a potenciální dopady inkluze ve vzdělávacím procesu. Poslední oblast otázek byly mířena na projev vlastního názoru a projevu, pozitivního či negativního postoje k této tématice. Ze zjištěných výsledků dotazníkového šetření byl proveden závěr, který interpretuje celkový přístup a pohled pedagogů na inkluzivní vzdělávání. Z výsledků, lze konstatovat určitý negativní postoj a neznalost této problematiky, který je doprovázen značnou skepsí z řad mnoha respondentů.

Hlavním cílem mojí bakalářské práce bylo vysvětlit a charakterizovat stěžejní pojmy vzdělávání, systému školství a současného trendu inkluzivního vzdělávání v prostředí České republiky a zhodnotit připravenost a postoj pedagogů v sociální a ekonomické oblasti inkluzivního vzdělávání. Zmíněného cíle se mi podařilo dosáhnout.

ZDROJE

- [1] ANDRLIKOVÁ, L. *Cesta k inkluzi: úvahy z praxe a pro praxi*. 1. vyd. Praha: Triton, 2014, 210 s. ISBN 978-80-7387-765-1.
- [2] BROŽOVÁ, S. *The education systém of the Czech Republic*. 1. vyd. Praha: Institute for Information on Education, 2006. 64 s. ISBN 80-211-0505-4.
- [3] FISCHER, S., ŠKODA, J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0 (brož.).
- [4] HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. *Inkluzivní vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Grada. 2010, 217 s. ISBN 978-80-247-3070-7.
- [5] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4
- [6] JEŽKOVÁ, V. *Vzdělávání v zemích Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1997. 194 s. ISBN 80-86039-19-6.
- [7] KALOUS, J., VESELÝ, A. (eds.). *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006 s. ISBN 80-246-1260-7.
- [8] KASPER, T., KASPEROVÁ D. *Dějiny pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 224 s. ISBN 978-80-247-2429-4.
- [9] LECHTA, V. (ed.). *Inkluzivní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016, 463 s. ISBN 978-80-262-1123-5.
- [10] PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-7178-290-4.
- [11] MŠMT, *Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016- 2018* [online], Akční plán 2017 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/apiv_2016_2018.pdf.
- [12] MŠMT, *Interní materiály, Financování, Inkluzivní vzdělávání v České republice*, 2017.

- [13] ČESKO, *Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. [online], školský zákon 2017 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-1-2017-do-31-8-2017>.
- [14] NOVINKY.CZ, *Inkluze ve školách už vyšla na miliardu, Financování* [online], Inkluze ve školách už vyšla na miliardu [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/veda-skoly/434435-inkluzve-ve-skolach-uz-vysla-na-miliardu.html>
- [15] ZELINKOVÁ, O., *Poruchy učení*. 5. vyd. Praha: Portál, 2000, 196 s. ISBN 80-7178-481-8
- [16] ZELINKOVÁ, O., *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 10. vyd. Praha: Portál, 2003, 264 s. ISBN 80-7178-800-7
- [17] ZŠ A MŠ PILNÍKOV, *Rozhovor s ředitelkou školy Mgr. Ilona Skořepová, Finanční zátěž konkrétní školy*, 2017.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - *Dotazník*

Příloha A - Dotazník

Dotazníkové šetření

Vážená paní učitelko/vážený pane učiteli, dovoluji si Vás oslovit a poprosit o vyplnění dotazníku pro účel mé bakalářské práce. Cílem dotazníkového šetření je odpověď na otázku: „Příprava“ škol (školských zařízení) na přechod k systému inkluzivního vzdělávání. Dotazník je anonymní. Vřele děkuji za vyplnění.

Určený pro učitele ZŠ

1. Znáte současnou strategii inkluzivního vzdělávání podle MŠMT?

- Ano, znám ji velmi dobře
- Zním ji na základní úrovni
- Ne, současnou strategii inkluzivního vzdělávání dle MŠMT vůbec neznám

2. Víte, kde lze získat potřebné informace o inkluzi vzdělávání MŠMT?

- Ano
- Ne

3. Máte zkušenosti s inkluzivním vzděláváním v jakékoliv podobě?

- Ano
- Ne

4. Jaký druh zkušeností s inkluzivním vzděláváním máte?

.....

5. Máte představu, jaké symptomy má jedinec s ADHD?

.....

6. Máte představu, jaké symptomy má jedinec s LMP?

.....

7. Máte představu, jak kvantifikovat (definovat) či vypočítat inteligenční koeficient (IQ)?

.....

8. Do jaké míry vnímáte rozdíly mezi integrací a inkluzí?

- Vnímám značné rozdíly mezi integrací a inkluzí
- Vnímám menší rozdíly mezi integrací a inkluzí
- Nevnímám žádný rozdíl mezi integrací a inkluzí

9. Vnímáte inkluzivní vzdělávání jako prostředek k odstranění sociálních nerovností mezi žáky (jednotlivci), které ve finální podobě mohou vést ke zvýšení sociálního citění?

- Ano, inkluze povede k odstranění sociálních nerovností
- Ne, inkluze nebude mít žádný účinek na sociální nerovnosti
- Nedovedu posoudit

10. Jaká zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy znáte?

.....

11. S jakými problémy bývá tradičně spojeno sociální a sociokulturní znevýhodnění ve školství?

.....

12. Znáte alespoň tři školy (školská zařízení), která splňují aktuální požadavky strategie inkluzivního vzdělávání v rámci Vašeho okolí?

.....

13. Obáváte se rizika vzniku sociální izolace jedinců s handicapem v rámci současného systému školství?

- Ano, jedinci s handicapem jsou sociálně izolováni
- Sociální izolace a její míra je dána konkrétním handicapem jedince
- Ne, jedinci s handicapem se v sociální izolaci nenacházejí
- Nedovedu posoudit

14. Považujete se za zastávce/zastánkyni inkluzivního vzdělávání?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

15. Spatřujete v inkluzivním vzdělávání nějaká negativa? Svou volbu krátce odůvodněte.

Ano

.....

Ne

.....

16. Spatřujete v inkluzivním vzdělávání nějaká pozitiva? Svou volbu krátce odůvodněte.

Ano

.....

Ne

.....

17. Jaké nedostatky shledáváte v platném systému vzdělávání?

Vůbec žádné nedostatky

Malé nedostatky

Velké nedostatky

18. Jaká by byla přijatelná náprava k odstranění nedostatků současného systému vzdělávání?

.....

19. Shledáváte jako pozitivum začleňování žáků s tělesným handicapem do běžných tříd?

Rozhodně ano

Spíše ano

Spíše ne

Rozhodně ne

20. Pociťujete kroky ze strany vedení školy (školského zařízení) vedoucí k současné strategii inkluzivního vzdělávání?

Ano

Spíše ano

Spíše ne

Ne

21. Má Vaše škola (školské zařízení) vypracován plán postupu inkluze vzdělávání?

- Ano
- Škola (školské zařízení) v současné době plán postupu inkluze vypracovává
- Ne

22. Má Vaše škola (školské zařízení) vypracován odhad finančních prostředků, které jsou potřebné ke splnění požadavků strategie inkluze vzdělávání?

- Ano
- Škola (školské zařízení) v současné době odhad finančních prostředků vypracovává
- Ne

23. Dostává se Vaše škola (školské zařízení) do finančních problémů?

- ano, má velké finanční problémy
- spíše ano
- spíše ne
- ne, nikdy finanční problémy nemá

24. Spatřujete ve Vaší škole (školském zařízení) zvýšení sociálních nerovností mezi žáky v rámci dlouhodobého časového horizontu?

- Ano, ve škole (školském zařízení) se sociální nerovnosti stále prohlubují
- Ve škole (školském zařízení) jsou patrné výkyvy v sociálních nerovnostech
- Ne, sociální nerovnosti ve škole (školském zařízení) jsou dlouhodobě konstantní

25. Zprostředkovává Vaše škola (školské zařízení) poradenství pro žáky (jedince) s handicapem a jejich rodiče?

- Ano, pravidelně
- Ano, po domluvě
- Ne, škola (školské zařízení) poradenské služby nezprostředkovává

26. Poskytuje Vaše škola (školské zařízení) služby psychologa?

- Ano
- Ne

27. Jaké je Vaše pohlaví?

- Žena
- Muž

28. Kolik je Vám let?

- 20 – 30
- 31 – 40
- 41 – 50
- 51 a více

Prostor pro osobní názor

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....